24-мĕш çул тухать. Хакĕ 15 пус.

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

1941
АПРЕЛЬ
5
ШАМАТКУН
80 (5795) №

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

Призыва лайăх хатĕрленсе кĕтсе илер

Партин Пĕтĕм Союзри XVIII съезчĕн историллĕ решенийĕсене пурнăçа кĕртсе пынипе, пирĕн Совет Союзĕн оборона вăйхăвачĕ ӳссе тĕрекленчĕ. Сталин юлташ капитализмлă йĕритавралăх çинчен асăрхаттарнине яланах асра тытса, совет халăхĕ хăйĕн мобилизациллĕ хатĕрлĕхне çирĕплетсе пырать. Хĕрлĕ Çарпа Хĕрлĕ Флота çĕнĕ техникăпа хĕçпăшаллантарас çĕрте совет çĕршывĕ çавтери чаплă çитĕнӳсем турĕ. Хĕрлĕ Çарпа Тинĕс-Çар Флочĕ кашни кунах хăватланса пыраççĕ. Пирĕн Хĕрлĕ Çар вăйлăран та вăйлă çар пулса тăчĕ.

Виççĕмĕш пятилетка планне пурнăça ăнăçлăн кĕртсе пыни халăх хуçалăхне малалла ӳстерсе пыма тата ССР Союзĕн оборона хăватне çирĕплетме май туса пачĕ. «Çĕнĕ техникăна алла илес ĕçĕн çитĕнĕвĕсем тата оборона промышленноçĕн ӳсĕмĕ Хĕрлĕ Çар тата Тинĕс-Çар Флочĕ кучухнехи тĕрлĕ йышши çĕнĕ хĕçпăшалсемпе техника тĕлĕшĕнчен пуянланассине нумаях çĕклеме пулăшрĕ» **(Маленков).**

Хĕрлĕ Çар—халăх çарĕ пулса тăрать. Çавăнпа та совет халăхĕ ăна юратать, уншăн куллен тăрăшать. Вăл хăйĕн çарне çĕнĕ те вăйлă техникăпа хĕçпăшаллантарса пырать, хăйĕн чи пултарулла, хăюллă та паттăр ывăлĕсене Хĕрлĕ Çар ретне парать.

Пирĕн çĕршывра кашни ĕççынни хăйĕн ывăлĕ Хĕрлĕ Çар ретĕнче пулма тивĕç илнĕшĕн мухтанса савăнать. Акă мĕн çырать пирĕн редакцине Сĕнтĕр районĕнчи Буденный ячĕпе тăракан колхоз членĕ Марфа Онькова юлташ: «Манăн пиллĕк ача, вĕсенчен виçĕ ывăл Хĕрлĕ Çар ретĕнче. Асли—Иван пиллĕк çул ĕнтĕ Хĕрлĕ Çарта пурăнать. Кĕçĕннисем — Петрпа Геннадий иккĕшĕ те 1940 çулта Хĕрлĕ Çара карĕç. Геннадий хăйĕн ирĕкĕпе Хĕрлĕ Çар ретне кайса летчиксен шкулне вĕренме кĕчĕ. Икĕ ача ялти шкулта отлично вĕренеççĕ. Мĕнтери пысăк савăнăç пирĕн çемьешĕн. Эпĕ ватă пулсан та колхозра тăрăшса ĕçлетĕп. Иртнĕ çулта хам пĕччен 400 ĕçкунĕ турăм. Ывăлсен çырăвĕсем мана колхозра стахановла ĕçлеме хавхалантараççĕ».

Онькова юлташ Хĕрлĕ Çар ретне виçĕ ывăл панипе савăнать, вăл хăйĕн телейлĕ ывăлĕсемшĕн, совет влаçĕ панă ырă пурнăçшăн Совет правительствине тата аслă Сталина чĕрери кăмăлпа ăшшăн тав тăвать. Çавăн пек патриотсен çемьи пирĕн совет çĕршывĕнче çĕршерĕн, пиншерĕн шутланать. Халăх хăйĕн çарĕпе таччăн çыхăннинче пулать те ĕнтĕ пирĕн Хĕрлĕ Çарăн никам çĕнтерейми хăвачĕ.

Пролетариатăн аслă çулпуçĕсем Ленин тата Сталин пире яланах: çар çирĕп дисциплинăллă, лайăх вĕренсе çитнĕ, малта пыракан техникăпа хĕçпăшалланнă пулсан çеç никам çĕнтерейми çар пулса тăрать, тесе вĕрентнĕ. Хĕрлĕ Çар çак кăтартăва куллен пурнăçа кĕртсе пырать.

Хĕрлĕ Çар, юлашки вăхăтра пулса иртнĕ вăрçăсен опычĕсене тĕплĕн шута илсе, çар ĕçне тата политикăна вĕрентес ĕçе çĕнетсе урăхлатса пырать. СССР Оборона Халăх Комиссарĕ Тимошенко юлташ: вĕренӳре йывăр пулсан, кĕрешӳре çăмăл пулĕ, тени Хĕрлĕ Çарăн пĕтĕм подразделенисемпе часĕсен вĕренĕвне боевой обстановкăпа çыхăнтарса пырас çĕрте тĕп кăтарту пулса тăчĕ. Пирĕн Хĕрлĕ Çар ăна панă пуян техникăпа йăлтах усă курса, кĕрешӳре юн сахал тăкса çĕнтермелле. Вăл хăйĕн пĕтĕм вĕренӳ ĕçне çавна май туса пырать те.

Çакă ĕнтĕ Хĕрлĕ Çарăн пулас боецĕсем умне пысăк задача кăларса тăратать. Кашни допризывник Хĕрлĕ Çар ретне тăма пур енĕпе те хатĕрленсе çитмелле.

Хĕрлĕ Çар боецĕ хутла пĕлекен культурăллă çын пулнипе пĕрлех, çирĕп сывлăхлă, тӳсĕмлĕ, хăюллă, кирек мĕнле йывăрлăха та çĕнтерме пултаракан çын пулмалла. Çавăн пек çынсене памалла пирĕн Хĕрлĕ Çар ретне. Апла пулсан призыва хатĕрленес çĕрте çирĕп сывлăхлă, хаваслă, совет çĕршывĕн вăйхăватне çĕклеме тата ăна çирĕп кăкăрпа тăрса сыхлама пултаракан çамрăксене вĕрентсе хатĕрлесси — пысăк задача пулса тăрать.

Хĕрлĕ Çарăн пулас боецĕ тӳсĕмлĕ пултăр тесен, чи малтан вăл физкультурник пулмалла. Хальхи вăхăтра комсомолецсен гимнастикăллă ăмăртăвне хатĕрленес ĕç пырать. Паллах, кашни допризывник çак ăмăртăва хутшăнмалла. Мĕншĕн тесен гимнастика физически воспитани ĕçĕнче тĕп метод пулса тăрать. Гимнастика упражненисемсĕр спорт техникине алла илме, Хĕрлĕ Çарăн тивĕçлĕ, пур енĕпе те хатĕрленсе çитнĕ, боецĕ пулма май çук.

Спортăн хĕллехи сезонĕ вĕçленсе пырать. Кашни допризывник халех çуллахи вăхăтра спорт ĕçне активлăн хутшăнма хатĕрленмелле. Кăçал хĕлле чылай допризывниксем ГТО комплексĕн йĕлтĕр нормисене пачĕç. Вĕсен пурин те ГТО нормисене пĕтĕмпех парса çитермелле. ГТО нормине пани вăл—ĕçпе СССР оборонине хатĕр тăнине пĕлтерет. Çав кирлĕ те ĕнтĕ пирĕн допризывниксене. Призыва хатĕрленес ĕçĕн çак енĕсене манăçа хăвармалла мар.

Республикăри чылай районсем призыва тимлĕн хатĕрленеççĕ, Хĕрлĕ Çар ретне пур енĕпе те хатĕрленсе çитнĕ çамрăксене пама тăрăшаççĕ. Улатăр районĕнче кашни допризывника шута илнĕ. Чирлисене сыватаççĕ, хутла сахал пĕлекенсене вĕрентеççĕ. Трахомлисене пурне те сыватса çитернĕ. Медицина работникĕсем допризывниксен сывлăхне куллен тĕрĕслесе тăраççĕ.

Сĕнтĕр районĕнче допризывниксенчен 70 процента яхăн ГТО комплексĕн пĕрремĕшпе иккĕмĕш сыпăклă йĕлтĕр нормисене панă. Допризывниксем хуçалăхпа политикăллă кампанине активлăн хутшăнаççĕ, агитаторсем пулса ĕçлеççĕ. Чăваш Сорм (Элĕк р.). ялсоветĕнчи допризывниксем чылайĕшĕ 4-шар оборона значокĕсем илнĕ.

Çитĕнӳсемпе пĕрлех, призыва хатĕрленес тĕлĕшпе тумалли ĕçсем нумай-ха. Уйрăмах допризывниксене трахом чирĕнчен сыватасси, хутла пĕлменнисене вĕрентесси çителĕксĕр пырать. Хĕрлĕ Çар çĕнĕ тата вăйлă техникăпа хĕçпăшалланнă пулсан, çав техникăна хăвăрт алла илсе хăнăхма хутла лайăх пĕлекен çынсем кирлĕ. Кăçал призыва кĕрекен çамрăксенчен хутла пĕлменнисем сахал. Çавăнпа та ĕнтĕ, хутла пĕлменнисене вĕрентнипе пĕрлех, хутла сахал пĕлекенсене вĕрентес ĕç çине тимлĕнрех çаврăнса пăхмалла, вĕсене пурне те призыв куниччен вĕрентсе кăлармалла. Партипе комсомол тата профсоюз организацисен допризывниксем хушшинче политикăллă тата массăллă ĕçе куллен туса пымалла. Допризывниксене Хĕрлĕ Çар çинчен, унăн геройĕсем çинчен тĕплĕн каласа памалла.

Кашни допризывник производствăра стахановец пулмалла. Вăл ĕç дисциплинине пăхăнас, производство планне тултарас çĕрте паха примерсем кăтартса памалла. Çаксемпе пĕрлех хăйĕн вырăнне станок умĕнче, бригадăра ĕçлеме çын вĕрентсе хатĕрлесси те уншăн хисеплĕ ĕç пулса тăмалла.

Кăçал çулла, хĕллехи пекех, физкультура енĕпе чылай массăллă ăмăртусем пулса иртмелле. Допризывниксене çав ăмăртусене йышлăн явăçтармалла. Кашни допризывник-физкультурник пулмалла. Комсомол организацисен ку тĕлĕшпе уйрăмах ытларах ĕçлемелле пулать.

Призыва лайăх хатĕрленсе кĕтсе илес ĕç партипе совет тата профсоюз организацисемшĕн политикăллă пысăк задача пулса тăрать. Вĕсен ку тĕлĕшпе кулленех ĕçлемелле. Ĕçри çитменлĕхсене вăхăтра палăртса, вĕсене çийĕнчех пĕтермелле. Республикăри чылай районсем призыва хатĕрленес тĕлĕшпе ăмăртса ĕçлеççĕ. Ăмăртăва татах та анлăн сарса пымалла. Кашни призывник ăмăртăва хутшăнса, хăй çине конкретлă обязательство илтĕр, ăна призыва кĕриччен пурнăçлама тăрăштăр.

Çитес призыва лайăх хатĕрленнипе кĕтсе илсе, совет халăхĕн хĕçпăшаллă хăватне, СССР оборона тĕрекне çирĕплетер, Хĕрлĕ Çарпа Тинĕс-Çар Флочĕн ретне техникăна хăвăрт алла илсе хăнăхма, кирлĕ вăхăтра çав техникăпа пĕлсе усă курма пултаракан, хутла тата политикăна лайăх пĕлекен, нимĕнле йывăрлăх умĕнче те хăраса тăман хăюллă та паттăр çамрăксем парар!

РСФСР I-мĕш СОЗЫВРИ ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН IV СЕССИЙЕ

1941 çулти апрелĕн 3-мĕшĕнчи ирхи лару дневникĕ

Ирхине 11 сехетре РСФСР Верховный Совечĕн IV Сессийĕн тăваттăмĕш ларăвĕ уçăлнă. Председатель пулса ертсе пыраканĕ — РСФСР Верховный Совет Председателĕн заместителĕ депутат **П. С. Макарова.** РСФСР 1941 çулти Государство бюджечĕ çинчен тунă доклад тăрăх пренисем пыраççĕ.

Сессин çак ларăвĕнче, малтанхи ларусенчи пекех, тухса калакан депутатсем республикăсен, крайсен тата облаçсен примерĕ тăрăх, социализм строительстви хăватлăн ӳссе пынине чаплă цифрăсемпе тата фактсемпе кăтартса параççĕ. РСФС Республикин 1941 çулти — сталинла виççĕмĕш пятилеткăн тăваттăмĕш çулĕнчи бюджетне, коммунизм строительствинче çĕнĕ çĕнтерӳсем тума май паракан бюджета калама çук ĕçлĕн сӳтсе-яваççĕ. Халăх суйланă çынсен выступленийĕсенче пĕр шухăш: Россия Советлă Федеративлă Социализмлă Республикин бюджечĕ — парти, правительство, Сталин юлташ халăх хуçалăхне малалла ӳстерсе чечеклентерессишĕн, ĕççыннисен материаллă тата культурăллă шайне хăпартассишĕн ывăнма пĕлмесĕр тăрăшнине кăтартса паракан документ.

Депутат **И. Л. Иволгин** хăйĕн выступленийĕн пуçламăшĕнче вырăнти топливо промышленноçĕ пысăк вырăн йышăнса тăнине паллă тăвать, ăна ертсе пырас ĕçри çитменлĕхсем çинчен калать. Администраципе управлени аппарачĕн структури çинче чарăнса тăрса, депутат Иволгин çапла пĕлтерет: 1940 çулта тата 1941 çул пуçламăшĕнче Киров облаçĕ тăрăх штатсен единицисене 3.500 единица ытла чакарнă. Çакă вăл государство валли 10 миллион тенкĕ ытла перекетленĕ.

РСФСР Социальнăй обеспечени Халăх Комиссарĕ **А. П. Гришакова** юлташ ĕççыннисене ватăлсан тата ĕçлейми пулнă тĕлсенче материаллă обеспечени парас ыйтусем çинчен калать. 1939 çулта соцобеспечени тăрăх 1.503 миллион тенкĕ панă пулсан, 1941 çулти государство бюджечĕ 2.016 миллион тенкĕ пама палăртать. Социальнăй обеспечени оргăнĕсем çак питех те пысăк средствăсемпе тĕрĕс усă курма тивĕçлĕ. Наркоматпа унăн вырăнсенчи оргăнĕсен ĕçĕнче чылаях пысăк çитменлĕхсем пур. Çакăнпа пĕрлех Гришакова юлташ ĕççынни депутачĕсен Совечĕсен чылай исполкомĕсемпе автономлă республикăсен Совнаркомĕсем социальнăй обеспечени отделĕсене начар ертсе пынине паллă тăвать.

— Пирĕн республика хуçалăхĕпе культури ӳссе пыни,—тет депутат **. И. Поляков,**—Сталинград облаçĕн бюджетĕнче те палăрса тăрать. 1940 çулта область промышленноçĕ 1939 çултинчен чылай нумайрах продукци панă.

Сталинград облаçĕн территорийĕ çинче, тет вăл малалла, Атăл-Ахтуба пойми вырнаçса тăрать. Вăл Сталинград патĕнчен пуçласа Астрахане çити тăсăлса выртать. Кунта 500 пин гектара яхăн çĕр пур, вĕсене шăварса тырă акма юрăхлă тума пулать. Çак питех те паха çĕр çинче çĕрмамăк, кенаф, рис тата техникăллă ытти нумай культурăсем акса тума, улма-çырла тата пахча-çимĕç культурисем лартса тума пулать. Ку тĕлĕшпе тунă пирвайхи утăмсем чаплă результатсем параççĕ. Поймăран тырă акса тума юрăхлă çĕр тăвас тĕлĕшпе малашне нумай ĕçлемелле.

— Халăх хуçалăхĕнчи çитĕнӳсене тата социализмлă бюджет тăрăх халăх средствисемпе усă курнин результачĕсене Нижний Тагил хулинчи ĕççыннисем пурнăçра курса тăраççĕ,—тет депутат **П. Н. Аганичев.**—Сталинла пятилеткăсен çулĕсенче Нижний Тагил металлургипе машиностроенин пысăк центрĕ пулса тăчĕ. 1930 çулта хулара 36 пин çын пурăннă пулсан, халĕ унта 180 пин çын ытла шутланать. Хула ыйтăвĕсене шута илсе, депутат Аганичев пурăнмалли çуртсен, культурăпа йăла учрежденийĕсен строительстви валли, хула благоустройстви валли тата ытти ĕçсем валли те бюджет тăрăх ассигнованисем хушса пама ыйтать.

Государство суту-илĕвĕн системинче финанс дисциплини кăштах çирĕпленнине паллă туса, РСФСР Суту-илӳ Халăх Комиссарĕ депутат **Д. В. Павлов** çакна йышăнать: Суту-илӳ Халăх Комиссариачĕ суту-илӳ организацийĕсенчи çухатусене, растратăсене тата çаратусене пĕтереймен-ха. 1940 çулта тăкаксем 140 миллион тенкĕ ытла пулнă.

Таварçаврăнăшне малалла сарса пырассишĕн кĕрешни вăл—бюджетăн доход пайне пурнăçа кĕртессишĕн кĕрешни пулса тăрать. Çапла пулсан та кăçалхи çулăн пĕрремĕш кварталĕнче чылай облаçсенче, уйрăмăн илсен Курск, Куйбышев, Ростов облаçĕсенче тата Краснодар крайĕнче таварçаврăнăш планне тултарман. Çакă вăл вырăнти промышленность, промкооперации тата суту-илӳ организацийĕсем çителĕксĕр ĕçленинчен те чылай килет.

— Рязань облаçĕн бюджечĕ,—тет депутат **И. И. Соколов,**—çулран çулах ӳссе пырать. 1941 çулта вăл 290,6 миллион тенкĕ пулать, иртнĕ çултипе танлаштарсан 32 миллион тенкĕ ытла ӳсет. Средствăсен 72,8 проценчĕ социаллă-культурăллă ĕçсене каять.

Депутат Соколов РСФСР Çăмăл промышленноçпа Суту-илӳ Наркомачĕсен ĕçне критиклет, вĕсем предприятисене тата вырăнсенчи суту-илӳ организацийĕсене начар ертсе пынине конкретлă примерсемпе кăтартса парать.

РСФСР Аш-какай тата сĕт-çу промышленность Халăх Комиссарĕн **В. В. Воробьев** юлташăн выступленийĕ пирĕн предприятисенче шалти резервсем мĕн тери пысăккине, вĕсемпе халĕ те начар усă курнине кăтартса парать. РСФС Республикинчи аш-какайпа сĕт-çу промышленноçĕ 1940 çулта продукцин хăйне ларакан хакне чакарасси çинчен панă заданине тултарнă. Анчах та продукцин хăйне ларакан хакне татах та ытларах чакарма, социализмлă государство валли татах та нумай пиншер тонна продукци пама, нумай миллионшар тенкĕ перекетлесе хăварма май пулнă. Çак майсемпе усă курма аш-какайпа сĕт-çу промышленноçне мĕн чăрмантарнă-ха? Наркомат предприятийĕсенче простойсем тата производительнăй мар расходсем пысăк-ха, хуçасăрлăх, средствăсене салатса пĕтерни пур-ха. Питех те нумай хаклă отходсемпе (сăмахран, çу тăвакан промышленноçри сыворотка) питех те начар усă кураççĕ.

Тухса каланă депутатсенчен нумайĕшĕ РСФС Республикинчи Аш-какайпа сĕт-çу промышленность наркомачĕн ĕçне критикленĕ. Воробьев юлташ çак критикăна тĕрĕс тесе йышăнать, депутатсем асăрхаттарнисене наркомат шута илет тата вĕсенчен кирлĕ пек практикăллă выводсем тăвать, тесе шантарса калать.

Депутат **А. М. Буеверов** РСФСР Финанс Халăх Комиссариачĕн ĕçĕнчи çитменлĕхсене кăтартса парать. Вырăнти финанссем çинчен 1926 çулта кăларнă положенине халĕ те пăрахăç туман-ха. Вăл тахçанах кивелнĕ, практикăллă ĕçре нимĕнле усă та памасть, вырăнти финанс оргăнĕсен ĕçне йывăрлатать кăна. Ĕççынни депутачĕсен вырăнти Совечĕсем çумĕнчи яланлăх бюджет комиссийĕсен прависемпе обязанноçĕсене халиччен те палăртса паман. Нумай тĕлсенче доходсене планлас ĕçе Наркомфин облаçăн, крайăн конкретлă экономикăллă условийĕсене шута илмесĕр тăвать.

Депутат **К. П. Ардашев** та хăйĕн выступленийĕнче финанс оргăнĕсен ĕçĕнчи çитменлĕхсем çинчен калать. Хуласенчи кустарьсемпе ремесленниксенчен налогсем пухас ĕçе çителĕксĕр йĕркелесе янă. РСФСР Наркомфинĕн контрольпа ревизи аппарачĕ финанс активĕнчен уйăрăлса кайнă, вĕсемпе яланах ĕçлĕ çыхăну тытса тăмасть. Оборотран илмелли налога планлас ĕçре çитменлĕхсем нумай. Çакă вăл пуринчен ытларах кварталсем тăрăх планлас ĕçе тивет, çакă вăл производствăллă плансемпе яланах мар килĕшсе тăрать. 1940 çулта бюджета пурнăça кĕртес тĕлĕшпе тунă ĕçсен пĕтĕм йывăрлăхĕ виççĕмĕшпе тăваттăмĕш кварталсем çине ӳкнĕ. Çакна пула укçа-тенкĕ парса тăрас ĕç пĕртан пулса пымасть, чылай тĕлсенче бюджет тăрăх панă средствăсене пĕтĕмĕшпех ĕçе яма чăрмантарать.

РСФСР Апат-çимĕç промышленность Халăх Комиссарĕ **С. Д. Романычев** юлташ наркомат ĕçне критиклени тĕрĕс тесе йышăнать.

РСФСР апат-çимĕç промышленноçĕ пĕтĕмĕшпе илсен 1940 çул планне 103,6 процент тултарнă. Анчах та промышленноçăн хăшпĕр предприятийĕсемпе отраçлисем заданине тултарайман. Çакă вăл пуринчен ытларах наркомат енчен конкретлă руководство пулманнинчен килет. Апат-çимĕç промышленноçĕнчи тăкаксене иртнĕ çулхипе танлаштарсан икĕ хут чакарнă пулсан та, вăл тăкаксем халĕ те миллионшар тенкĕпе шутланаççĕ-ха. Тĕрлĕрен производительнăй мар расходсем питĕ пысăк.

Партипе правительство вырăнти апат-çимĕç промышленноçне вăйлатма кирлĕ условисене пĕтĕмĕшпех туса пачĕç. Халĕ ĕнтĕ пĕтĕм ĕç вырăнти организацисен пуçарулăхĕнче, вĕсем çине тăрса ĕçленинче. Анчах та çак пуçарулăх пур çĕрте те мар палăрать-ха. Çакăн пек облаçсенче, сăмахран, Тула, Разянь, Пенза облаçĕсенче тата ытти çĕрте те районри апат-çимĕç промышленноçне вăйлатас ĕç çине сахал çаврăнса пăхаççĕ.

Ĕççынни депутачĕсен Тула облаçĕнчи Совечĕн исполком председателĕ **Н. И. Чмугов** юлташ çакна паллă тăвать: Россия Федерацийĕн бюджетне халăх интересĕсемпе, социализмлă государствăн хуçалăхĕпе оборонине малалла çирĕплетсе пырас задачăсемпе пĕтĕмĕшпех килĕштерсе тунă. Халăх хуçалăхне вăйлатас ĕçпе социаллă-культурăллă ĕçсем валли паракан средствăсем çулран çулах ӳссе пыраççĕ, вĕсем совет интеллигенцийĕн кадрĕсене хăватлăн ӳссе пыма май параççĕ. Çапла, сăмахран, Тула облаçĕнче хальхи вăхăтра 1.075 врач, вăтам медперсонал 500 пин çын ытла, агрономсем, зоотехниксем, ветврачсем, çĕрйĕркелекенсем 1.700 çын, пиншер инженерсем, техниксем, конструкторсем пур.

Депутат **С. Ф. Черненко** Мичуринск хулин нушисем çинчен калать. Вăл мăнаçлă туйăмпа савăнса пĕлтерет: ĕлĕк мещенсемпе купецсен хули пулнă Козлов хальхи вăхăтра улма-çырла ĕрчетес ĕçĕн чăн-чăн научнăй центрĕ пулса тăчĕ. Кунта çамрăк совет ученăйĕсемпе специалисчĕсем ӳссе çитĕнеççĕ. Çутçанталăка улăштаракан аслă Иван Владимирович Мичурин пуçласа янă центральнăй генетически лаборатори, улма-çырла ĕрчетес ĕçĕн научно-исследовательски институчĕ, улма-çырлапа пахча-çимĕç ĕрчетес ĕçĕн Мичурин ячĕпе тăракан аслă шкулĕ, улма-çырлапа пахча-çимĕç ĕçĕн техникумĕ, практик-плодоводсен квалификацине хăпартас тĕлĕшпе ĕçлекен яланлăх курссем, çамрăк натуралистсен техникăллă станцийĕ тата ыттисем те ăнăçлăн ĕçлеççĕ. Хула йĕритавра улма-çырла тăвакан пысăк совхозсем сарăлса выртаççĕ, вĕсем 3 пин гектар ытла çĕр йышăнса тăраççĕ.

Депутат Черненко РСФСР Верховный Советĕнчен Мичуринск хулин благоустройстви валли средствăсем хушса пама ыйтать.

Çакăнпа лару хупăнать. (ТАСС).

Хĕрлĕ ялава çирĕп тытатпăр

Кив Тинкеш ялсовечĕ (Советски р.) иртнĕ çулти призыва тĕплĕн хатĕрленсе кĕтсе илнĕ. Ялсоветри призывниксем пурте Хĕрлĕ Çар ретне кайма юрăхлă пулчĕç. Призыва хатĕрленес тĕлĕшпе лайăх ĕçленĕшĕн пирĕн ялсовета райсовет исполкомĕн куçса çӳрекен Хĕрлĕ ялавне панă.

Эпир, кăçал призыва кĕме тивĕçлĕ çамрăксем, куçса çӳрекен ялава кăçал та хамăр ялсовет аллинчех тытса усрассишĕн кĕрешетпĕр. Призыва хатĕрленнĕ май эпир пурте ГТО, ПВХО, ГСО тата «Ворошиловский стрелок» значоксен нормисене патăмăр.

Ялсоветĕнчи призывниксем пурте комсомол ретĕнче тăраççĕ. Вĕсем чи лайăх общественниксем шутланаççĕ. Хальхи вăхăтра СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ пирĕн республикăри колхозниксене ĕçшĕн хушса тӳлесси çинчен йышăннă постановленине ăнлантарса парас тĕлĕшпе активлăн хутшăнса ĕçлеççĕ.

С. МИХАЙЛОВ.

Тренировкăсем тăваççĕ

ЭЛĔК Район комсомолăн гимнастикăллă ăмăртăвĕсене хатĕрленет. ВЛКСМ райкомĕ тренерсем пулма 62 çынна икĕ кунлă семинарсенче вĕрентсе кăларнă, вĕсене гимнастика группisen руководителĕсем пулма уйăрнă.

Комсомолăн колхозсенчи пуçламĕш организацийĕсенче гимнастикăллă тренировкăсем тума тытăнчĕç. Районри колхозсенче, комсомолăн пуçламĕш организацийĕсенче пĕтĕмпе 76 команда организациленĕ.

Унпа пĕрлех туллимар вăтам тата вăтам шкулсенче 10-шар çынтан командăсем йĕркеленĕ. Вĕсем кашни кун урок пуçланиччен 20 минута, урoксем хыççăн 20 минута хушши тренировкăсем тăваççĕ.

Районри хăшпĕр пуçламĕш организацисенче комсомолăн гимнастикăллă ăмăртăвĕсене начар хатĕрленеççĕ. Райсовет исполкомĕ çумĕнчи (секретарĕ Павлова), райсоюз (Иванова), Уполнаркомзаг (Михайлов) çумĕнчи пуçламĕш организацисем ку тĕлĕшпе çителĕксĕр ĕçлеççĕ.

Май уявне чаплă çĕнтерӳсемпе кĕтсе илессишĕн кĕрешеççĕ

ÇĔМĔРЛЕ. Райпищекомбинат коллективĕ социализмлă ăмăртупа стахановла движенине сарса пынă май юлашки уйăхсенче чылай çитĕнӳсем тума пултарчĕ. Вăл январь, февраль тата март уйăхĕсенче хăйне панă заданисене ирттерсе тултарнă. Çапла вара вăл пĕрремĕш квартал планне пĕтĕмĕшпе илсен 115,3 процент тултарчĕ.

Чылай ассортиментсем тăрăх комбинат плана тата ытларах тултарма пултарчĕ. Сăмахран, планпа унăн виççĕ уйăх хушшинче квас 73 пин литр туса кăлармалла пулнă, вăл 98673 литр кăларнă, брага тата ситро планран ирттерсе 13 пин литр ытла туса кăларнă.

Пищекомбинат кондитерски изделисем кăларассипе те хăйне панă программăна ирттерсе тултарчĕ. 1-мĕш кварталта вăл 237,9 центнер премĕк, 155,4 центнер конфет, 48,59 центнер карамель туса кăларнă.

Халĕ комбинат коллективĕ тунă çитĕнӳсене çирĕплетсе пырса, **Майăн 1-мĕшне тата лайăхрах тĕслĕхсем кăтартнипе кĕтсе илессишĕн ăмăртăва сарса пырать.**

Ĕç тухăçлăхне ӳстерессишĕн, брака пачах пĕтерессишĕн

КАНАШ. **(Хамăр корр.).** Хулари предприятисенче Май уявĕ умĕнхи социализмлă ăмăрту сарăлса пырать. Вагонсем юсакан заводри çĕнĕ вагонсем тăвакан цех коллективĕ ăмăртăва хутшăнса, ытти цехсене те ăмăртăва татах анлăн сарса яма чĕннĕ. Цех коллективĕ çак уйăхри çĕнĕ вагонсем тăвас плана апрелĕн 27-мĕшне, вагонсем юсас плана апрелĕн 19-мĕшне тултарма, цехра тасалăх тума, брака пĕтерме пулнă. Ытти цехсен коллективĕсене хăйсен примерĕпе ĕçлеме чĕннĕ.

Цехри нумай бригадăсем хăйсен сăмахне пурнăçа кĕртсе пыраççĕ. Быков юлташ бригади март уйăхĕнчи плана ирттерсе тултарнă. Апрель уйăхĕн малтанхи икĕ кунĕ хушшинче 7 вагон рами çирĕплетес вырăнне 10 рама çирĕплетнĕ. Бригада ĕçĕнче брак пулман. Вагонсен рамисене пухнă çĕрте ĕçлекен Забавин, Храмов юлташсен бригадисем те плана кулленех ирттерсе тултараççĕ тата пĕр браксăр ĕçлеççĕ.

Вагонсем юсакан цехри Ефимов, Орешников юлташсен группиsem пысăк тухăçлăх параççĕ. Ефимов юлташ группи кварталти плана 107 процент тултарнă. Апрель уйăхĕнче çак группа татах та пысăк çитĕнӳсемшĕн кĕрешет.

Юлашки вăхăтра пур цехсенче те тасалăх тăвас тĕлĕшпе çине тăрса ĕçлеççĕ.

Ăратлă выльăх-чĕрлĕхсем ĕрчетесси ӳссе пырать

Пирĕн Чăваш республикинчи колхозсенче ăратлă выльăх-чĕрлĕхсем ĕрчетесси кашни çулах ӳссе пырать. Нумай колхозсенче ăратлă выльăх-чĕрлĕх фермисем пур. Çĕмĕрле районĕнчи «Красный Октябрь» колхоз ферминче красногорбатовски йăхлă ĕнесем, «Чувашский крестьянин» колхоз (Вăрмар р.) английски йăхлă сыснасем, Ильич ячĕпе тăракан колхозра (Красноармейски р.) цыгай йăхлă сурăхсем ĕрчетеççĕ.

Чăваш АССР Çĕрĕç Халăх Комиссариачĕ ăратлă выльăхсем ĕрчетекен колхозсенче контрактаци тума палăртнă. Çак колхозсенче контрактаци йĕркипе ăратлă сыснасем 700 пуç, сурăхсем 100 пуç, мăйракаллă шултра выльăхсем 70 пуç илме пăхнă. Вĕсене хамăр республикăри колхозсенчи ăратлă выльăхсен фермисене салатаççĕ.

Ăратлă выльăх-чĕрлĕх хатĕрлекен контора Чăваш республикинчи колхозсенче планран ытлашши ăратлă сыснасем 240 пуç тата мăйракаллă шултра выльăхсем 105 пуç илнĕ.

ВĂРМАН ХАТĔРЛЕВĔ

Малтисенчен пример илмелле

ÇĔМĔРЛЕ. **(Хамăр корр.).** Механизациленĕ вăрманпункчĕ 1-мĕш кварталта касса хатĕрлес тĕлĕшпе начар мар ĕçлерĕ. Вăл 73.493 фестметр касса хатĕрлесе квартал планне 108 процент тултарчĕ.

Анчах пĕтĕмĕшпе илсен унăн ĕçне ырлама çук-ха. Мехлесопункт вăрман касса хатĕрлесси çине ытларах çаврăнса пăхнă пулсан, ăна турттарса кăларас тĕлĕшпе япăх ĕçленĕ. План тăрăх кварталта унăн 112 пин фестметр турттармалла, вăл 100.915 фестметр çеç турттарнă. Кирлĕ пунктсем патне турттарса кăларас тĕлĕшпе татах та начар ĕçленĕ, плана пĕтĕмпе те 85,6 процент кăна тултарнă.

Çакă вăл — турттарнă çĕрте ĕç вăйĕ çителĕксĕр пулнинчен килнĕ. Лашапа ĕçлекенсем график тăрăх пăхнă чухлĕ нихăçан та пулман темелле. Юлашки вăхăтра лашапа ĕçлекенсен хисепĕ чаксах пырать. Уйрăм колхозсем вăрман хатĕрлев планне касса хатĕрленипех тултарас тесе, ялан çуран çынсем ярса тăчĕç, лайăх çанталăкра туртăм вăйĕпе усă курма пĕлмерĕç. Çавна пула ĕнтĕ чылай колхозсем хатĕрлес енĕпе плана ытлашшипех тултарчĕç пулин те, турттарас енĕпе палăрмалăх ĕç тăваймарĕç.

Хăшпĕр колхозсен председателĕсем вăрман хатĕрлевне хакламасăр тăраççĕ. Вĕсем квартал пуçлансанах «ĕлкĕрĕпĕр-ха, вăхăт пур» тесе ларчĕç, юр ирĕлме пуçласан тин ĕçе тытăнчĕç. Паянхи кун та хăшпĕр колхозсем çав-çавах васкамаççĕ. Кун пек колхозсем кашни районрах пур. Çĕмĕрле районĕнчи Тукас ялсоветнех илер. Ку ялсоветри «Заря» колхозăн кăçалхи сезонра 1000 фестметр касса 3000 фестметр турттармалла пулнă. Вăл апрелĕн 1-мĕшне пĕтĕмпе те 577 фестметр касса хатĕрлесе 1260 фестметр çеç турттарнă. Анчах вăл колхозран ĕç вăйĕ халĕ те сахал килет, мартăн 31-мĕшĕнче çуран ĕçлекенсем пачах пулман, лашапа 14 çын ĕçленĕ, тепĕр кунне çуран ĕçлеме 24 çын тухнă, анчах лашапа ĕçлекенсем 3 çын кăна юлнă.

«Комбайн», «1-ое Мая» (Улхаш), Ворошилов ячĕпе тăракан колхозсем те хăйсене панă заданине пурнăçлас тесе паян кун та хастарлăха кăтартмаççĕ. Вĕсем квартал планне срокра тултармарĕç, анчах халĕ те ĕç вăйĕ çителĕклĕ таран памаççĕ. Ворошилов ячĕпе тăракан колхозран апрелĕн 1-мĕшĕнче турттарнă çĕрте пĕр çын та ĕçлемен.

Калас пулать, районра вăрман хатĕрлевĕнче лайăх тĕслĕхсем кăтартнă колхозсем те сахал мар. Чăваш Улхашри «Искра» колхоз (председателĕ Шивнин юлташ) плана касса хатĕрлес тĕлĕшпе 105,3 процент, кирлĕ пунктсем патне турттарса кăларас енĕпе 129,7 процент, «Труд» колхоз хатĕрлессипе 172,7 процент, турттарассипе 106,5 процент тултарнă. «Красный Октябрь», «14 лет Октября», Ленин ячĕпе тăракан колхозсем те плана ытлашшипех тултарчĕç. Анчах çапах та вĕсем вăрманта ĕçлеме пăрахмаççĕ, халĕ те тимлĕнех ĕçлеççĕ.

Мехлесопункт хăйне панă плана тултарма пултарать, çителĕклĕ таран ĕç вăйĕ кăна кирлĕ. Колхозсен кирлĕ чухлĕ ĕç вăйĕ тăратмалла.

—≈≈≈≈≈≈—

Тумтирсем çĕлетсе панă

ЭЛĔК. Районра ФЗО шкулĕсенче вĕренме 38 çамрăка илнĕ, вĕсенчен 16 комсомолец. Тури Вылăри тата Мăн Шĕмĕшри колхозсенчен ФЗО шкулĕсене вĕренме тăваттшар çамрăк каяççĕ.

ФЗО шкулĕсене вĕренме каякансем валли полупальто, гимнастерка, брюки, кальсон тата ботинка çĕлетсе панă.

Мартăн 29-мĕшĕнче ФЗО шкулĕсене вĕренме кайма призыв (мобилизаци) йĕркипе илнĕ çамрăксен районри канашлăвĕ пулса иртрĕ.

Канашлура халĕ Çĕмĕрлери ФЗО шкулĕсенче вĕренекенсем районри «Колхоз хаçачĕ» урлă çĕнĕрен призыв (мобилизаци) йĕркипе ФЗО шкулĕсене вĕренме илнĕ çамрăксене чĕнсе каланине сӳтсе-яврĕç. Çамрăксем ФЗО шкулĕсенче «отлично» вĕренсе пыма тата вăрман промышленноçĕнче квалификациллĕ рабочисем пулма обязательство илчĕç.

ИВ. МОСЕЕВ.

ПАРТИ ПУРНĂÇĔ

Пропагандист ĕçĕсем

Çак кунсенче ВКП(б) Куславкка райкомĕн бюровĕнче пропагандист Коньков юлташ мĕнле ĕçлесе пыни çинчен сÿтсе-яврĕç.

Коньков юлташ икĕ кружока ертсе пырать. Кружоксем иккĕш те вăтам звенопа ĕçлеççĕ.

Аманикри кружокра 15 çын вĕренеççĕ, вĕсенчен ВКП(б) членĕсемпе кандидачĕсем — 5, комсомолецсем — 8, партире тăманнисем — 2 çын. Кружок ĕçĕсем çак иртнĕ уйăхсенче чылаях лайăхланчĕç. Кружокра 19 заняти пулса иртнĕ. Занятисем пурте малтанах палăртнă кунсенче пулса иртеççĕ, кружока çырăннисем занятисене çÿресси вăтам шутпа 91 процент пулнă.

Кружокра вĕренекенсене нумайĕшне юлашки вăхăтра колхозсенче тата ялсоветра ертсе пыракан ĕçсене лартнă. Агеев юлташ, акă, малтанхи вăхăтра «Динамо» колхозра конюх пулса ĕçленĕ пулсан, халĕ ялсовет исполкомĕн председателĕ пулса ĕçлет. Çак колхозрах Мясников юлташ рядовой колхозник пулса ĕçленĕ, халĕ вăл ялсовет исполкомĕн секретарĕ. Вĕсем ертсе пыракан ялсовечĕ районра пур ĕçпе те малта пырать. Агеевпа Мясников юлташсем кружок занятийĕсене тĕплĕн хатĕрленсе пыраççĕ, ыйтусене сÿтсе-явнă çĕре активлăн хутшăнаççĕ.

Ку кружокра вĕренекен коммунист Тимофеев юлташ, кружокра вĕренсе, хальхи вăхăтра хăй тĕллĕнех Маркс, Энгельс, Ленин, Сталин произведенийĕсемпе ĕçлекен пулчĕ. Вăл занятисене хатĕрленнĕ чухне первоисточниксене те вулать.

Аманикри кружокра вĕренекенсем занятисенче активлă. Занятисем юлташла дискуссипе пулса иртеççĕ. Пропагандист Коньков юлташ нагляднăй пособисемпе те усă курать. Халĕ ĕнтĕ кружок «ВКП(б) историйĕн кĕске курсне» вĕренсе пĕтерсе, партин XVIII съезчĕн тата XVIII конференцин решенийĕсене вĕренме тытăннă.

Коньков юлташах тата Карачри кружока ертсе пырать. Кунта вара ĕç урăхла тăрать. Вăл кружокра 9 çын вĕренеççĕ, вĕсенчен ВКП(б) членĕсемпе кандидачĕсем 6 çын, комсомолецсем 3. Юлашки 6 уйăх хушшинче 18 заняти пулмалла пулнă пулсан, 17 заняти анчах пулса иртнĕ, пĕр занятие кружокра вĕренекенсем пыманнипе пулмасăр юлнă. Занятине çÿресси те 80 процентран иртмест.

Кунта вĕренекен Иванов, Челков, Зайцев тата Кузьмина юлташсем час-часах занятисене пымасăр сиктерсе хăвараççĕ. Иванов юлташ пурĕ те 5 занятине анчах пынă. Вăл хатĕрленсе пымасть, çавăнпа та занятине активлă хутшăнаймасть.

Кунти кружокра халĕ «ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕн» XI-мĕш сыпăкне вĕренсе пыраççĕ. Коньков юлташ занятисене тĕплĕн хатĕрленсе каять. Вăл занятинче малтанах уйрăм ыйтусем тăрăх калаçу ирттерет, киле заданисем парса, занятисене юлташла калаçу туса ирттерет.

Анчах Коньков юлташ кружокра вĕренекенсене занятисене хатĕрленсе пыма сахал пулăшать-ха. Вăл уйрăм юлташсемпе консультацисем сахал ирттерет. Консультацисем ирттернĕ пулсан, Карачри кружокра та активлăх ытларах пулнă пулĕччĕ.

Кружоксенче занятисем ирттернисĕр пуçне, Коньков юлташ харпăрхăй тĕллĕн вĕренекен коммунистсемпе, комсомолецсемпе тата интеллигентсемпе калаçусемпе консультацисем туса ирттерет. Кăçалхи 3 уйăх хушшинче 140 çынпа калаçусем тата консультацисем ирттернĕ. Çав хисепрен 2 хутчен ушкăнлă консультацисемпе калаçусем пулнă.

Анчах харпăрхăй тĕллĕн вĕренетпĕр текен коммунистсем чылайĕшĕ япăх вĕренсе пыраççĕ. Тĕмшерти — Орлов, Хурамалти—Жикарев, Карачри — Морсков юлташсем ку таринччĕнех вĕренме вăхăт çук тесе сÿпĕлтетеççĕ, вĕсем «ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕн» II—IV-мĕш сыпăкĕсене кăна вĕренеççĕ. Çак юлташсем политикăллă тата художествăллă литература питĕ сахал вулаççĕ.

Пропагандист Коньков юлташ тата вулав çурчĕсемпе колхоз клубĕсене те пулăшса пырать.

Çапла ĕнтĕ унăн ĕçĕнче çитĕнÿсемпе лайăх енсем чылай. Анчах бюро Коньков юлташăн ĕçĕнчи çитменлĕхсем çине те кăтартса хăварчĕ. Çитменлĕхсенчен пĕри вăл—агитаторсене çителĕксĕр пулăшса пыни. Агитаторсене пулăшас тĕлĕшпе Коньков юлташ хăй руководитель пулса ĕçлекен агитколлективра анчах ĕçлет.

Ялсенче колхозниксем, интеллигентсем хушшинче лекцисем тата докладсем сахал туса ирттерни те çитменлĕх пулса тăрать. Малашне пропагандистсен ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ йышăннă решенисем çинчен, ЦК ВКП(б) тата СССР Совнаркомĕ йышăннă постановленисем çинчен колхозсенче лекцисем, докладсем тата калаçусем ытларах туса пымалла.

Райком бюровĕ Карачри кружокра вĕренекенсем занятине çÿрессине хăпартма, кружокра вĕренекенсене занятисене хатĕрленсе пымашкăн пулăшма, занятисене активлăн ирттерме хушса хăварчĕ. Пропагандистсен агитаторсене пулăшас ĕç çине тата харпăрхăй тĕллĕн вĕренекенсене пулăшас ĕç çине ытларах çаврăнса пăхмалла.

В. ПЕТРОВ.

Парторганизаци колхозри çитменлĕхсене курмасть

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Чапаев ячĕпе тăракан колхозри пуçламĕш парторганизаци ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕн решенийĕсене тата СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ Чăваш республикинчи колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлесси çинчен йышăннă постановленине колхозниксене ăнлантарса парас тĕлĕшпе питĕ çителĕксĕр ĕçлет. Фермăра ĕçлекен колхозниксем тата конюхсем ку историллĕ документсем çинчен пачах та пĕлмеççĕ.

Комсомол организацин секретарĕ, вăлах колхоз счетоводĕ П. Романов, çавăн пекех, коммунистсем С. Семенов, Д. Трофимов юлташсем те конюхсемпе скотниксем пурăнакан çуртра час-часах пулаççĕ, анчах партипе правительство решенийĕсем çинчен ăнлантарса памаççĕ. Конюхсемпе скотниксем хаçат-журналсем вуламаççĕ, вĕсем политика тĕлĕшĕнчен питĕ кайра тăраççĕ.

Пуçламĕш парторганизаци колхоз хуçалăхĕнчи тасалăхшăн, йĕркелĕхшĕн кĕрешессине пуçарса ертсе пымасть.

Конюхсем пурăнакан пÿртре урайне эрни-эрнипе çумаççĕ. Урайĕ йăлтах тумхахланса ларнă, пÿртĕнче калама çук йывăр сывлăш.

Çавăн пекех сĕт-çу тыткалакан тата ферма заведующийĕ И. Иванов юлташ ĕçлекен пÿртсенче те тасамарлăх курăнса тăрать. Кунта çамрăк выльăхсене кĕтсе илме питĕ япăх хатĕрленнĕ пирки, тихасем питĕ тăвăр çĕртре пурăнаççĕ. Çитменнине тата çавăнтах сĕт-çу тыткалаççĕ, сепараторĕ те унтах ларать.

Колхоз çуракине те япăх хатĕрленет, урапа-çунасем, хăмăт-йĕнерчĕк, тилхепе таврашсем çителĕксĕр. Торф 800 тонна вырăнне 600 тонна çеç кăларнă.

Ф. ЕГОРОВ.

Стена хаçат редакторĕсен канашлăвĕ

КУКЕÇ. Апрелĕн 2-мĕшĕнче стена хаçат редакторĕсен районри канашлăвĕ пулса иртрĕ. Унта 35 çын пулнă. Канашлура СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлесси çинчен йышăннă постановленине сÿтсе-яврĕç.

П. Никитин.

Çамрăк коммунистсемпе ĕçлесси

ВКП(б) XVIII съезчĕ пулса иртнĕренпе Ишлей районĕнчи парторганизацин йышĕ чылаях ÿсрĕ. Парти ретне производствăра стахановла ĕçлекен рабочисем, малта пыракан колхозниксем тата интеллигентсем кĕчĕç. Юлашки икĕ çул хушшинче парти членне 51 çынна, парти членĕн кандидатне 74 çынна илнĕ.

Парти ретне кĕнисен хисепĕ ÿссе пынă май районри парторганизацисем умне ответлă задача—çамрăк коммунистсемпе ĕçлес задача тухса тăчĕ. Çамрăк коммунистсене марксистла-ленинла теорипе, общество аталанăвĕн законĕсене пĕлнипе хĕçпăшаллантармалла.

Халĕ парти ретне кĕнисем хушшинче парти историне вĕренсе пĕтернисем 29 çын. Хăйсем тĕллĕн вĕренме пултарайманнисем валли виçĕ кружок организациленĕ, çав кружоксенче 72 çын вĕренет. Парти историне хăйсем тĕллĕн вĕренекенсемпе кашни уйăхрах семинарсем туса ирттеретпĕр, çавнашкалах вырăнсене тухса лекцисемпе консультацисем ирттерессине йĕркеленĕ. Çамрăк коммунистсем Шариков, Павлов, Самсонов, Смирнов, Ильина юлташсем парткабинет ирттерекен лекцисене йĕркеллĕ çÿреççĕ, парти историне тăрăшса вĕренеççĕ.

Калас пулать, парти ретне çĕнĕрен кĕнисем хушшинче хăйсен политикăллă пĕлÿлĕхне ÿстерме тăрăшманнисем те пур. Акă, Кудряшов, Филиппов, Федотов, Позярков тата ытти юлташсем «вăхăт çук» тенĕ сăлтавпа лекцисене çÿремеççĕ. Вĕсем хăйсен пушă вăхăчĕсемпе тĕрĕс усă курма пĕлмеççĕ. Пуçламĕш парторганизацисем те çамрăк коммунистсене пулăшас тĕлĕшпе начар ĕçлеççĕ.

Парти членĕсемпе кандидачĕсен пĕлÿлĕх енĕпе те, производствăра та малти ретре пымалла, ыттисене пример кăтартмалла. «Большевик» колхоз председателĕ коммунист Елахов юлташ колхоза пĕлсе ертсе пырать. Колхоз иртнĕ çулта вăтам шутпа кашни гектартан 16 центнер тĕштырă туса илнĕ. Елахов юлташ хăйĕн политикăллă тата агротехникăллă пĕлÿлĕхне пĕр маях ÿстерсе пырас тĕлĕшпе начар ĕçлет.

Ишекри пуçламĕш парторганизаци çамрăк коммунистсене воспитани парассине лайăх йĕркеленĕ. Парторганизаци çамрăк коммунистсене порученисем парать, порученисене мĕнле пурнăçа кĕртнине çийĕнчех тĕрĕслет, кирлĕ пулсан ĕçре пулăшать.

Юлашки вăхăтра çамрăк коммунистсемпе ĕçлесси парти райкомĕнче те лайăхланса пырать теме юрать. Çак кунсенче çамрăк коммунистсемпе ĕçлесси çинчен пуçламĕш парторганизацисен секретарĕсен районри канашлăвĕнче сÿтсе-явнă. Çапах та çамрăк коммунистсемпе ĕçлесси йĕркеллĕ пырать, теме çук-ха. Районра 62 çынăн кандидатра тăмалли стаж иртсе кайнă.

И. ВИНОКУРОВ,
ВКП(б) Ишлей райкомĕн пропагандăпа агитаци отдел заведующин заместителĕ.

Пуçламĕш парторганизаци секретарĕсен канашлăвĕ

Çак кунсенче ВКП(б) Шупашкар горкомĕ пуçламĕш парторганизаци секретарĕсен канашлуне туса ирттерчĕ. Канашлура ВКП(б) Обкомĕн тата горкомĕн секретарĕ Чарыков юлташ пуçламĕш парторганизацисен ертсе пыракан органĕсен отчетпа суйлав пухăвĕсене мĕнле ирттересси çинчен калаça пачĕ. Чарыков юлташ пулас суйлавсенче иртнĕ суйлавра пулнă çитменлĕхсене текех тума юраманни, ЦК ВКП(б) инструкцине пăхăнса ĕçлеме, отчетсене тĕплĕн çырма, пухусенче критикăпа самокритикăна анлăн сарма кирлине палăртрĕ.

ВКП(б) Шупашкар горкомĕн членĕсене, аппаратра ĕçлекенсене, пуçламĕш парторганизацисем çумне çирĕплетнĕ. Вĕсем пуçламĕш парторганизаци секретарĕсене суйлавсене хатĕрленсе ирттерме пулăшаççĕ.

Кино кăтартас ĕçе йĕркелени кирлĕ

Апрелĕн 1-мĕшĕнче Чăваш АССР Совнаркомĕ çумĕнчи кинофикаци управленинче Шупашкарти кинотеатр директорĕ Соловьев тата Вăрнарти межрайоннăй отделени начальникĕ Скворцов юлташсен отчечĕсене итлесе сÿтсе-яврĕç. Вĕсем хăйсен иртнĕ çулти тата кăçалхи пĕрремĕш кварталти ĕçĕсем çинчен каласа пачĕç.

Шупашкарти кинотеатр 1940 çулта финанс планне тултарайман, кăçалхи пĕрремĕш кварталта та плана 97 процент çеç пурнăçланă.

Финанс планне тултарас ĕç кино çурма пыракансен хисепне ÿстерсе пынинчен нумай килет. Кинотеатр зрительсемпе, партипе комсомол тата профсоюз организацийĕсемпе çыхăнса ĕçлесе пыманпа пĕрех. Çакăн пирки зрительсен хисепĕ планпа пăхнă чухлĕ пулман. Ку енĕпе театр кăçал та кирлĕ пек ĕçлеме тытăнман-ха.

Иртнĕ çулсенче театрта кино пуçланас умĕн кăтартмалли картинăсем çинчен калаçусем ирттернĕ пулнă. Кăçал театр ăна та тумасть.

Хăçан тата мĕнле картинăсем кăтартасси çинчен те йĕркеллĕ пĕлтермеççĕ. Хаçатсем çинче пĕр тĕрлĕ картина пуласси çинчен, урамсенче çапнă афишăсенче урăх картина çинчен пĕлтереççĕ. Çав вăхăтрах тата кинотеатрта пачах урăхла картина кăтартаççĕ. Çавăн пекех пĕр картинăна нумай вăхăт кăтартни те сахал мар пулнă.

Театрта кинокартинăсене йĕркеллĕ кăтартни çук. Час-часах экран çинче картинăра кăтартнă çынсем пуç-хĕрлĕ курăнаççĕ. Кинолентăсем татăлни те зрительсене кÿрентерет. Çавăн пекех калаçакан кинокартинăрах сасă çухалать, е сасă пур пулсан та мĕн çинчен калаçнине ăнланма йывăр. Çакăн пек çитменлĕхсем зрительсен хисепне ÿстерсе пыма чăрмантараççĕ те ĕнтĕ.

«Главкинопрокатăн» Чăваш республикинчи контори те кинотеатра йĕркеллĕ ĕçлеме чăрмантарать. Вăл кинокартинăсене вăхăтра тăратмасть. Хăшпĕр чухне картинăсене пĕрик сехет кая юлса е кăтартма пуçлас умĕн 5—10 минута маларах кăна театра çитереççĕ. Кинолентăсен пахалăхне тĕрĕслемесĕрех пани те час-часах пулнă. Çакăн пирки театрта кинокартинăна кăтартнă чухне лентăсем татăлаççĕ.

Партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕн решенийĕсенче кăтартнă çитменлĕхсем Шупашкарти кинотеатр ĕçĕнче те палăраççĕ. Унта кирлĕ пек тасалăхпа йĕркелĕх тума халĕ те тытăнман-ха. Театрта кĕтессенче тасамар япаласем, çÿп-çапсем тата пирус тĕпĕсем выртнине курма пулать. Уйрăмăнах курилкăра таса мар. Театр дирекцийĕ тасалăхшăн çителĕксĕр кĕрешет.

Чăвашсен государство филармонийĕ кино пуçланас умĕн кинотеатрта концертсем пама тытăннă. Ку аван ĕç. Анчах филармони руководителĕсем концерт парас ĕç çине çиелтен пăхаççĕ. Концертсен планĕ çук. Çакăн пирки концертсен пахалăхĕ çителĕксĕр.

Хăшпĕр кунсенче кинотеатрта ташă-вăййăсем ирттереççĕ. Калас пулать, ку ĕçе комсомол организацийĕсем çителĕксĕр хутшăнаççĕ. Ташă-вăййăсем ирттернĕ чухне пулакан çитменлĕхсем çавăн çинчен калаççĕ те ĕнтĕ.

Шупашкарти театр Саранск, Йошкар-Ола, Улатăр тата Çĕрпÿ хулисенчи кинотеатрсемпе ăмăртса ĕçлет. Çак хуласемпе ăмăртăва тухса хăй çине илнĕ обязательствăсене театр тивĕçлипе пурнăçласа пымасть. Театр работникĕсем пĕр-пĕрипе ăмăртса ĕçлемеççĕ, ăмăрту договорĕсем те çук.

Вăрнарти межрайоннăй отделени ĕçĕнче те пысăк çитменлĕхсем пуррине палăртнă. Ку отделенине Вăрнар, Калинински тата Элĕк районĕсем кĕреççĕ. Кунсăр пуçне, Кольцовкăри Сталин ячĕпе тăракан колхозра уйрăм киностационар пур. Ĕççыннисене кинокартинăсем кăтартасси ответлă тата хисеплĕ ĕç пулса тăрать. Вăрнарти межрайоннăй отделени çакна маннă пулас. Отделени начальникĕ Скворцов юлташ иртнĕ çулхи çитменлĕхсене пĕтерес тĕлĕшпе чылай ĕçленĕ. Анчах туса çитереймен ĕçсем те сахал мар. Вăл хăйĕн ĕçĕнчи ответлăха кирлĕ пек туйса илмен.

Çавăн пекех, Вăрнарти межрайоннăй отделенинче кинопередвижкăсем те йĕркеллĕ ĕçлемеççĕ. Паянхи куна 4 передвижкăпа усă курмаççĕ. Вĕсем кăçалхи пĕрремĕш кварталта 360 сехет ытла ĕçлемесĕр ларнă. Кинопередвижкăсем колхозсенче сахал пулаççĕ.

Оборудованисемпе, материалсемпе тата аппаратсемпе те çителĕксĕр усă кураççĕ. Вĕсене тирпейлĕ пăхса усрамаççĕ. Çакăн пек хаклă тăракан машинăсене лайăх пăхса усраман пирки юрăхсăра кăларнă. Иртнĕ çулта 2 двигатель тата 3 аппарат юрăхсăра тухнă.

Район центрĕсенче, колхозсенче кино кăтартас ĕçе чылай çĕрте йĕркеллĕ пурнăçласа пымаççĕ. Межрайоннăй отделени начальникĕсем киномеханиксен ĕçне тĕрĕслесе тăмаççĕ. Аппаратсемпе туллин усă курмаççĕ, киноработниксем хушшинче ĕç дисциплинине çирĕплетме тăрăшмаççĕ.

Кинофикаци управленинче учета илнĕ тăрăх, иртнĕ çулта ĕç дисциплинине пăсни 35 хутчен пулнă. Прогульщиксемпе ĕçе кая юлса пыракансем кăçал та палăраççĕ. Комсомольски тата Çĕрпÿ межрайоннăй отделенисенче ĕçлекен киномеханиксем уйрăмах ĕç дисциплинине пăсаççĕ.

Киномеханик Капитонов (Комсомольски р.) никамран ыйтмасăрах хăйĕн килне, Советски района тухса кайнă. Вăл февралĕн 12-мĕшĕнче тухса кайса мартăн 8-мĕшĕнче кăна ĕçе пынă. Капитонова халĕ те айăпламан. Межрайоннăй отделени начальникĕ Г. Иванов прогульщика хÿтĕлесе пурăннă, хăй те 4 кун прогул тунă.

Чкаловски районри киномеханик Шаров вунă кун ытла прогул тунă. Кинофикаци управленийĕ киномеханик Шаров прогул туни çинчен Чкаловскри межрайоннăй отделенине çийĕнчех пĕлтернĕ тата ĕçе суд аллине пама хушнă. Çавăн хыççăн нумай вăхăт иртрĕ, прогульщика паянхи кунччен те ответ тыттарман.

Киномеханиксем хушшинчи ĕç дисциплини ытти районсенче те япăх. Вĕсене прогул тусан та вăхăтра айăпламаççĕ.

Кинофикаци управлени начальникĕ И. Прохоров юлташ хăйĕн сăмахĕнче кинотеатрсен, межрайоннăй отделенисен тата уйрăм киномеханиксен ĕçĕнчи çитменлĕхсене тишкерсе тухрĕ. Киноработниксем хушшинче ĕç дисциплинине çирĕплетес тата производство ĕçне лайăхлатас тĕлĕшпе тумалли практикăллă ĕçсем çинчен каларĕ.

Канашлура чылай районсенче кино кăтартасси çителĕксĕр пыни палăрчĕ. Партипе совет тата комсомол организацийĕсен киноработниксен ĕçне тĕрĕслесе тата кирлĕ пек пулăшусем парса пымалла. Колхозсенче кино кăтартас ĕçе тивĕçлĕ вырăна лартни кирлĕ.

П. ПАВЛОВ.

Ялхуçалăх специалисчĕсен канашлăвĕ

ÇĔРПУ. (Хамăр корр.). Апрелĕн 2-мĕшĕнче ялхуçалăх специалисчĕсен районри канашлăвĕ пулса иртрĕ.

Канашлу СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ «Ялхуçалăх культурисен тухăçлăхне тата выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне ÿстернĕшĕн Чăваш АСС Республикинчи колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлесси çинчен» йышăннă постановленине колхозсенче пурнăçа кĕртме тытăнасси çинчен сÿтсе-яврĕ. Постановленине ĕçе кĕртсе пырасси çинчен райçĕрĕç пайĕн старший агрономĕ Ильин, пахча-çимĕç енĕпе ĕçлекен агроном Блинова, старший зоотехник Игнатьев юлташсем каласа ăнлантарчĕç.

Канашлу районри колхозсем валли ялхуçалăх культурисен тухăçлăхĕн тата выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхĕн планлă заданине ырларĕ тата çирĕплетме йышăнчĕ. Колхозсенче бригадăсемпе звеносем тăрăх план тăвас ĕçе организацилеме агрономсемпе зоотехниксем тата ялхуçалăх техникумĕнче вĕренекен студент-практикантсем колхозсене тухса каяççĕ.

Т. МАЙОРОВ.

Класри йĕркелĕх çинчен

Класри илемлĕхпе тасалăх шкул ачисене йĕркеллĕ пулма, дисциплинăна пăхăнма хăнăхтарать. Çак сăмахсем тĕрĕссине ĕнентерме эпир Ухманри (Шăхасан районĕ) шкула илсе кăтартасшăн.

Иртнĕ кĕркунне ку шкулăн класĕсенче нимĕнле йĕркелĕх те çукчĕ. Классенче чăтма çук тусанччĕ. Вара, капла ачасене ăнăçлă вĕрентме май çуккине курса, классене портретсемпе, тĕрлĕрен хитре хутсемпе илемлетрĕç тата чечексем илсе пычĕç. Класс капăр пулса тăчĕ.

Çакăн хыççăн ачасем переменăсем вăхăтĕнче класра ашкăнма пăрахрĕç. Халĕ ĕнтĕ классенче тусан та çук.

Çапла ĕнтĕ класри йĕркелĕхпе илемлĕх класри дисциплинăна çирĕплетме, вĕренÿ пахалăхне ÿстерме пулăшатех.

Анчах, шел пулсан та, çавна ăнланса илмен учительсем те пур-ха. Чылай шкулсенче тасалăх та, йĕркелĕх те çителĕксĕр. Ун пек шкулсенче переменăсем вăхăтĕнче ачасем ашкăнни те тусан тухать. Вара уроксем вăхăтĕнче ачасен тимлĕх пулмасть, учителе те вĕрентме кансĕр.

Хăшпĕр учительсем тата класс стенисем çинче илемлĕ хутсем пулсан, çав хутсем çине пăхнипе, ачасен вĕренÿре тимлĕхĕ чакать, теççĕ. Ку вăл пĕртте тĕрĕс мар. Учитель сăмахĕ, вăл лайăх вĕрентет пулсан, темрен те хаклă, ачасем ăна яланах тимлĕн итлеççĕ.

Пирĕн шутпа, пур шкулсенче те классем таса, йĕркеллĕ тата илемлĕ пулни кирлĕ.

КАПИТОНОВ.

Шăхасан райсутĕç пайĕн шкул инспекторĕ.

Финанс планне йĕркеллĕ тултарса пырассишĕн кĕрешетпĕр

Финанс работникĕсем тата актив социализмлă ăмăртăва анлăн сарса пынипе Красноармейски район укçатенкĕ пухмалли пĕрремĕш квартал планне партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ усăлнă тĕле 70 процент тултарнă. Малтанхи çитĕнĕве çирĕплетсе, ăмăртса ĕçлесси партконференци хыççăн та вăйлăн саралса пычĕ. Мартăн 20-мĕшне район пĕрремĕш квартал планне 107 процент ытларах тултарма пултарчĕ.

Финанс ĕçĕнче налог агенчĕсем С. Иванов, А. Семенов, Д. Тимофеев, И. Филиппов юлташсем паха примерсем кăтартаççĕ. Вĕсем ĕçлекен ялсоветсем, сăмахран, Янкас, Типçырма, Тĕрер, Красноармейски ялсовечĕсем районра малти ретре тăраççĕ. Хозакасси ялсовечĕ укçа-тенкĕ пухмалли пĕрремĕш квартал планне 144 процент ытларах тултарнă. Кунта налог агенчĕ те, бюджет комиссин членĕсем те пĕр-пĕрипе таччăн çыхăнса, ăмăртса ĕçлеççĕ.

1941 çулти пĕрремĕш кварталта госстрах инспекторĕсемпе страховой агентсем лайăх ĕçленине палăртса хăварас пулать. Вĕсем тăрăшнипе пула, район плана 128 процент тултарнă.

Красноармейски район пĕрремĕш квартал финанс планне ăнăçлăн тултарчĕ. Халĕ пирĕн, финанс работникĕсен, умĕнче тăракан задача — малтанхи çитĕнĕве çирĕплетсе малашнехи кварталсенче те плана ытлашшипех тултарса пырасси пулать.

З. ИГНАТЬЕВ.
Райфо заведующийĕ.

Столовăй мĕншĕн начар ĕçлет?

ТĂВАЙ. Район центрĕнчи учрежденисенче ĕçлекенсем чылайăн шутланаççĕ. Пĕр машинно-тракторнăй станцинче кăна 160 çын ĕçлет. Кунсăр пуçне район центрне колхозсенчен кунсеренех çынсем тĕрлĕ ĕçпе килсе каяççĕ. Çапла, район центрĕнче ĕçлекенсене тата колхозсенчен килсе каякансене апатланма лайăх столовăй кирлĕ. Тăвайра райпотребсоюзăн пĕртен-пĕр столовăй пур, анчах вăл питĕ начар ĕçлет.

Тăвай районĕ—ялхуçалăхлă район. Кунта тĕрлĕрен çимĕçсене тупса хатĕрлеме пысăк майсем пулнă. Анчах, çуту-илÿ организацийĕсем çак ĕç çине çаврăнса пăхман. Столовăй валли кирлĕ чухлĕ çимĕçсем хатĕрлеме тăрăшман. Столовăй çурчĕ тăвăр, унта таса мар, яланах пĕр евĕрлĕ апат хатĕрлеççĕ, апат пахалăхĕ начар пулсан та унăн хакĕ хаклă. Официанткăсем апатланма пыракансене ăш кăмăлпа кĕтсе илни çук, вĕсене нумай вăхăт хушши кĕттереççĕ.

Райпотребсоюзăн хăйĕн столовăй ĕçне лайăхлатма тăрăшмалла. Столовăйĕнче ĕçлекенсен те хăйсен пуçарулăхне кăтартмалла, апат пахалăхне лайăхлатмалла, апатăн хăйне ларакан хакне йÿнетмелле.

М. РАЗНОМАЗОВ.

Ялхуçалăх продукчĕсем йÿнелчĕç

ÇĔМĔРЛЕ. (Хамăр корр.). Çанталăк ăшăтнă май хулара ялхуçалăх продукчĕсене сутмалли базар ĕçлеме тытăнчĕ. Унта кашни кунах таврари колхозсенчен тĕрлĕрен çимĕçсем сутма сахал мар килеççĕ. Продуктсен ассортименчĕ юлашки вăхăтра уйрăмăнах нумайланчĕ. Халĕ базарта сĕт-çу, пулă, çăмарта, чăкăт, купăста, хăяр, панулми, çĕрулми, симĕс сухан, шăллă сухан, кĕрпе т. тĕрлĕрен пахча-çимĕç вăрлăхĕсем сахал мар.

Таварсен хакĕ те чылай йÿнелчĕ. Сăмахран, сĕт литрĕ 2—3 тенкĕ, сивçу килограмĕ 30—35 тенкĕ, çĕрулми пăчĕ 1—8 тенкĕ тăрать т. ыт. те.

Сывлăшран пырса бомбăсем пăрахнинчен халăха сыхласси

(Европăри вăрçăн опычĕ тăрăх)

Авиаципе, инçете вĕçекен самолетсемпе анлăн усă куракан, кучухнехи вăрçă фронт çывăхĕнчи, çавăн пекех вăрçă вăрçакан енсен тылĕнчи хуласемпе халăхсем пурăнакан ытти пунктсем умне пысăк хăрушлăх кăларса тăратать. Германи авиацийĕ Англири хуласем çине пырса бомбăсем пăрахни, Англи бомбардировщикĕсем Германи çине пырса тапăннисем, кунран та ытларах, Англи базисенчен темĕн чухлех инçетри Италири хуласем çине пырса тапăннисем тылри граждăнла халăхсемшĕн мĕнле пысăк хăрушлăх пуррине кăтартса пачĕç.

Сывлăшран пырса тапăннинчен халăха сыхласси — кучухнехи вăрçăн чи пысăк проблемисенчен пĕри. Англипе Германи хушшинчи сывлăшри вăрçăра çак проблемăна мĕнле татса параççĕ-ха?

Англире те, Германире те граждăнла халăха сыхлассине виçĕ енпе туса пыраççĕ: пĕрремĕшĕнчен, сывлăшран пырса бомбăсем пăрахнинчен сыхланма çынсем тĕрлĕ хÿтлĕхсемпе усă кураççĕ; иккĕмĕшĕнчен, противник пырса тапăннинчен кирлĕ мерăсем йышăнма тата противник пырса бомбăсем пăрахнă хыççăн пулнă инкексемпе кĕрешме граждăнла халăх хушшинчен командăсем тăваççĕ; виççĕмĕшĕнчен, вата çынсене, хĕрарăмсене, ачасене ытла хăрушах мар вырăнсене куçараççĕ.

Опыт çакна кăтартса пачĕ: çынсем ятарласа тунă убежищесенче сыхланни тата çынсем хăйсем хушшинчен тунă, çине тăрса ĕçлекен командăсем лайăхрах результатсем параççĕ. Хĕрарăмсемпе ачасене чи хăрушă вырăнсенчен сывлăшран пырса бомбăсем пăрахас тĕлĕшпе ытлашши хăрушă мар вырăнсене куçарни, тĕпрен илсен, хăйĕн тĕллевне пурнăçа кĕртеймен, эвакуаци тунисенчен пысăк пайĕ каллех хăйсен вырăнĕсене каялла таврăннă. Кучухнехи вăрçă условийĕсенче, авиаци техники пĕрмаях ÿссе, вăйланса пынă чухне, самолетсен вĕçес хăвăртлăхĕ тата инçете вĕçесси ытларах та ытларах ÿссе пынă чухне вăрçă вăрçакан енсен пĕтĕм территорийĕ сывлăшран пырса тапăнас хăрушлăхра тăрать, темĕн чухлĕ шалти тылри мĕнпур районсене те çак хăрушлăх хăратса тăрать. Ку вăл пуринчен ытларах Британи утравĕсене тивет.

Англире граждăнла халăхсен пурнăçне сыхлас тĕлĕшпе икĕ йышши убежищесемпе ытларах усă кураççĕ: 1) çĕр айĕнчи тоннельсем (метро пек) евĕрлĕ тарăн убежищесем, вĕсем пур йышши бомбăсенчен те хÿтлеççĕ тата 2) пысăкрах мар, пĕр çемье валли шутласа тунă Андерсонăн вăхăтлăх убежищисем, вăл убежищесем авиобомбăсен катăкĕсенчен тата вĕсем çурăлса саланса кайса взрыв пулнинчен кăна сыхлама пулăшаççĕ. Çак убежищесемпе пĕрлех Англире тата окопсем евĕрлĕ траншейăсене алтаççĕ е тата хăйăрпа тултарнă михĕсене йĕркерен хурса тухса траншейăсем тăваççĕ, çак убежищесемпе те бомбăсен катăкĕсенчен тата взрыв пулнинчен сыхланас тĕлĕшпе усă кураççĕ.

Пĕрремĕш йышши убежищесем çаксем пулаççĕ: метросен тоннелĕсем тата çĕр айĕнче 15 метр тарăнĕш ытла ятарласа алтса тунă тоннельсем, çавăн пекех пысăк çуртсен подвалĕсем, çĕнĕрен хушса хÿтлĕхсем тунăскерсем.

Ку йышши убежищесем халăха сыхланма шанчăклăрах, анчах ун пеккисем сахал, вĕсенче мĕнпур халăха вырнаçтарма май та çук. Англин шалти ĕçсен министрĕ Моррисон радио тăрăх: тарăн убежищесемпе Англири мĕнпур халăха е халăхăн ытларах пайне сыхласа усрама хальхи вăхăтра май çук. Лайăхрах условисенче тарăн убежищесене çĕнĕрен тумалла, метро тоннелĕсенчи убежищесене анлăлатмалла, вырăн май панă çĕрте çĕнĕ тоннельсем тумалла пулать, тесе пĕлтернĕ.

Англире иккĕмĕш йышши, пĕр çемье валли шутласа тунă Андерсон системи йышши убежищесемпе ытларах усă кураççĕ. Çав убежищесем çинчен правительство халăха вăйлăн ăнлантарса парать, вăл убежищесене тума халăха материалсем те параççĕ.

Çемье валли убежищене кирек мĕнле садра та çуртпа юнашар е урăх мĕнле те пулин ирĕклĕ вырăнта тума пулать. Çакна валли пĕр метр таран окоп алтаççĕ, унăн сарлакăшне пĕр метр çурă тата вăрăмĕшне икĕ метр чухлĕ тăваççĕ. Окоп тĕлне гальванизированнăй волнистăй текен хулăм тимĕртен свод туса лартаççĕ. Тимĕр листисене сыпнă тĕлтен винтăллă пăтасемпе çыпăçтарса лартаççĕ; ун пек убежищен çÿллĕшĕ 1,8 метр таран пулать. Хыçалти стенине волнистăй текен тÿрĕ тимĕр листипе хупласа хураççĕ, малти стенине те — çавăн пек тимĕр листипех хупласа хураççĕ (кунтах тухса кĕмелли усă вырăн пулать). Окоп çине 50 сантиметр хулăмĕш тăпра витеççĕ, маскировка тăваççĕ — убежище хатĕр те. Унта 8 çын вырнаçма пултарать.

Андерсон убежищине 230 килограмм таякан авиобомба пăрахса сăнаса пăхнă. Çакна палăртнă: çавăн пек калибрлă бомба убежищерен 8 метр аяккалла ÿксен, убежищери çынсем бомба катăкĕсенчен тата авиобомба çурăлса саланнипе пулакан взрывран, çавăн пекех çуртйĕрсен сирпĕнсе каякан пайĕсенчен лайăххăнах сыхланма пултараççĕ. Çавăн пек бомбоубежищесем хăрушлăха вуншар хут чакараççĕ, анчах пĕтĕмĕшпех сыхланма май памаççĕ: бомба убежище çине тĕл ÿксен вĕсене çĕмĕрсе тăкать.

Германире вăрçă пуçланиччĕнех шанчăклă убежищесем тума пуçланă.

Учрежденисенче, шкулсенче, предприятисенче тата хăшпĕр çынсен çурчĕсенче 50—60 çын, нумай пулсан 100 çын вырнаçмалăх убежищесем тунă. Правило пекех, çĕнĕ çуртсен подвалĕсенче сывлăшран пырса тапăннинчен сыхланма убежище евĕрлĕ помещенисем туса хунă, вĕсене пур енчен те çирĕплетсе лартнă. Кунсăр пуçне, обществăллă убежищесем тунă, сывлăшран пырса тапăнни çинчен тревога пулсан урамри çынсем çав убежищесене кĕрсе пытанма пултараççĕ.

Анчах Германире те убежищесем пурне те валли çитмеççĕ-ха. Вăрçă пынă май убежищесене пит васкавлăн тăваççĕ. Берлинра, Швейцарири «Националь цейтунг» хаçат пĕлтернĕ тăрăх, çĕр айĕнчи хула тунă, унта галлерейăсемпе утса çÿремелли вырăнсем те пур. Утса çÿремелли хушăксенчен чылайĕшĕ Берлинри метропа çыхăнса тăраççĕ.

Берлинри нумай госпитальсемпе клиникăсен айĕнче çĕр айĕнчи операционнăй командăсемпе амбулаторисем тунă.

Боевой материальнăй чăссене: самолетсене, машинăсене, орудисене тата ыт. те сыхласа усрама Германире çĕр айĕнче ангарсем, складсем, гаражсем тата çавăн йышши ытти сооруженисем тунă. Çакна валли складсен вырăнĕсемпе усă кураççĕ, ку вăл строительство ĕçне йÿнетет. Вăрçă пынă май чылай пунктсенче çав помещенисемпе граждăнла халăхсем убежищесем вырăнĕнче усă кураççĕ.

Англире те, Германире те, предприятисене, учрежденисене, транспорта тата уйрăм çынсен çурчĕсене светомаскировка тăвасси çине пысăккăн çаврăнса пăхаççĕ. Светомаскировка тусан, çутă 500 метр хушăран нимĕн те палăрмасть.

Подполковник П. ВЕДЕНИЧЕВ.

Предприятисенчи столовăйсенче аш-какай, пахча-çимĕç çителĕклĕ пултăр

Ленин—Сталин партийĕ тата совет правительстви ĕççыннисен материаллă тата культурăллă пурнăçне лайăхлатас тĕлĕшпе çавтери çине тăрса тăрăшса ĕçлеççĕ. Ĕççыннисен пурнăçĕ лайăхланса пыни çĕнĕ, пысăк требованисем кăларса тăратать. Рабочисем, служащисем пысăк пахалăхлă продуктсем туса кăларма, столовăйсен, ача яслисемпе садсен тата площадкисен ĕçĕсене лайăхлатма ыйтаççĕ. Столовăйсенче аш-какай, пахча-çимĕçсем ытлăн-çитлĕн пулмалла.

Анчах та чылай предприятисенчи столовăйсем, буфетсем рабочисемпе служащисен ыйтнине час-часах параймаççĕ. Çак çитменлĕхе пĕтерес çĕрте промышленность предприятийĕсем çумĕнче подсобнăй хуçалăхсем организацилени пысăк усă пама пултарать, парать те. Çавăнпа та ĕнтĕ, иртнĕ çулта Глуховски комбинатĕнчи рабочисемпе служащисем предприятисем çумĕнче подсобнăй хуçалăхсем организацилеме чĕнни предприятисенчи столовăйсен ĕçне лайăхлатас çĕрте пысăк вырăн йышăнса тăрать.

Республикăри предприятисен руководителĕсенчен чылайĕшĕ Глуховски комбинатĕнчи рабочисемпе служащисен чĕнĕвне питĕ хаваслăн кĕтсе илчĕç, предприятисем çумĕнче подсобнăй хуçалăхсем организацилеме тытăнчĕç. Канашри вагонсем юсакан завод подсобнăй хуçалăх организацилес тĕлĕшпе тăрăшса ĕçлет. Ку хуçалăх 102 гектар çинче çĕрулми, пахча-çимĕçсем лартма тата тĕрлĕ курăксем акма палăртнă. Çĕрулми вăрлăхне çителĕклĕ хатĕрлесе хунă. Ирхи пахча-çимĕçсене туса илме 2 теплица туса хатĕрленĕ. Унта симĕс сухан, редис тата ытти çимĕçсем ӳсеççĕ. 10 лаша, урапа, хăмăт таврашсем тата ытти япаласене илсе хунă.

Анчах чылай предприятисен руководителĕсем подсобнăй хуçалăх организацилеме паян кун та кирлĕ пек тытăнман-ха. Чылай çĕрте подсобнăй хуçалăх организацилес тĕлĕшпе пухусемпе митингсем туса лайăх резолюцисем йышăннипех лăпланнă. Буинскри сланец кăларакан рудник дирекцийĕ 15 ĕне, пĕр вăкăр, 5 сысна ами илме палăртнă. Пĕрине те илмен. Выльăхсене тытса усрама çурт-йĕрсем тума тытăнман. Çураки çывхарса килет, вăрлăхсем хатĕрлемен. Ялхуçалăх банкĕ панă укçапа усă курмаççĕ.

Куславкка комбинатĕнчи руководительсем те подсобнăй хуçалăх организацилес тĕлĕшпе план тунинчен малалла каяйман. Кунта 8 лаша, 20 ĕне, 10 сысна, сурăхсем, чăх-чĕпсем илме палăртнă. Анчах ку выльăхсене туянас тĕлĕшпе ĕçсем питех те начар тăраççĕ. Выльăх витисем, пахча-çимĕç склачĕсем тума тытăнман. Çуракине хатĕрленмеççĕ. Ытти предприятисенче те ĕçсем чаплă мар. Улатăрти паровозсем юсакан заводра ку таринччен выльăх витисене тума кирлĕ чухлĕ йывăç та хатĕрлесе хуман. Çураки валли вăрлăхсем çук, ялхуçалăх машинисем çителĕксĕр.

Предприятисем çумĕнче подсобнăй хуçалăх организацилеме ялхуçалăх банкĕ укçа-тенкĕ парать. Ку укçа-тенкĕпе предприятисем подсобнăй хуçалăх валли выльăх-чĕрлĕхсем илме, вĕсене валли витесем тума, овощехранилище тата ытти çуртсем тума пултараççĕ. Пĕр сăмахпа каласан, предприятисем çумĕнче подсобнăй хуçалăх организацилеме государство пысăк пулăшу парать. Ку укçа-тенкĕпе тĕрĕс усă курни кăна кирлĕ, ăна валли пур условисем те çителĕклĕ.

Апла пулин те, чылай предприятисем ялхуçалăх банкĕ панă укçа-тенкĕпе кирлĕ пек усă курмаççĕ. Сăмахран, Улатăрти паровозсем юсакан завода подсобнăй хуçалăх организацилеме 270 пин тенкĕ укçа панă. Вăл иртнĕ çулта 11.300 тенкипе, кăçал 7 пин тенкипе кăна усă курнă. Çĕмĕрлери «Большевик» завод 177 пин тенкĕрен 16.400 тенкĕ кăна расходланă. Атăл лешъенчи торф кăларакан предприяти ялхуçалăх банкĕ панă укçапа пачах усă курман.

Подсобнăй хуçалăхсем организацилес ĕçре уйрăмах вăрлăхсем, ялхуçалăх инвентарĕсем çитменни чăрмав кӳрет. Мăйракаллă шултра выльăх, сыснасем туянас ĕç пушшех начар тăрать. Республикăри предприятисенче пĕринче те вăрлăхсем те, выльăхсем те çитмеççĕ. Чăваш АССР Совнаркомĕ йышăннă постановлени тăрăх, подсобнăй хуçалăхсем валли вăрлăхсем тата выльăхсем туянас ĕçре «Племзаготконторăн» тата «Сортсемовощăн» кирлĕ пулăшу памалла. Анчах «Племзаготконтора» «пирĕн ун пек выльăх çук», тесе ларать. «Сортсемовощь» та: «паян ыран вăрлăх тупса паратпăр», тесе вăхăта тăсать. Çапла вара вĕçĕ-хĕррисĕр хут çырса варалаççĕ, анчах подсобнăй хуçалăх организацилес тĕлĕшпе татăклă пулăшу паракан никам та çук. Çавăнпа та ĕнтĕ пĕр енчен ялхуçалăх банкĕ панă укçасем расходланаймаççĕ.

Çураки çитсе тăрать, вăхăт нумай юлмарĕ. Предприяти директорĕсен подсобнăй хуçалăхсем организацилес тĕлĕшпе сăмаха çапма пăрахмалла та, конкретлă ĕçе тытăнмалла, çуракине большевикла хатĕрленмелле. Партипе совет тата профсоюз организацийĕсен вĕсене татăклă пулăшу памалла. Çĕнĕрен организацилекен подсобнăй хуçалăхсене кăçалах предприятисен столовăйĕсене, ача площадкисене пахча çимĕç, аш-какай, сĕт паракан тумалла.

П. П.

Утарти çуркуннехи ĕçсем

Хурт-хăмăрсене хĕл пӳртĕнчен кăларас вăхăт çитсе килет. Ку вăхăт хурт ăстисемшĕн ответлă вăхăт пулса тăрать. Кăçалхи çур хурт ăстисемшĕн ответлăх тата ытларах пысăкланать. Нумай вĕллесенче апатсем пачах пĕтсе çитнисем те пулма пултараççĕ.

Хуртсене хĕл пӳрчĕсенчен кăлармалла малтанах хатĕрленсе тăмалла. Пуринчен малтан утарсен вырăнти юра тасатма тăрăшмалла. Юр хăвăртрах ирĕлтĕр тесе юра хускатмалла, е кĕл, е хура тăпра сапса тухмалла. Çапла тусан юр хăвăртрах ирĕлет те хуртсене хĕл пӳрчĕсенчен кăларма хатĕр пулса тăрать.

Ку ĕçе тумасан, хĕл пӳрчĕсенчен кăларнă хуртсем юр çине ӳксе нумай пĕтме пултараççĕ.

Кăларассине хуртсене хĕл пӳрчĕсенчен çилсĕр, ăшă, хĕвеллĕ кун кăлармалла, анчах хĕл пӳрчĕ начар пулсан (чĕрĕ, шыв кĕнĕ, ытлашши ăшă сывлăш, 7 градус ăшăран кая тытма май çук пулсан, хуртсем шавлаççĕ пулсан) тата апатсăр, е нозематоз чирĕпе аптраса çитнĕ пулсан, хуртсене маларах та, начартарах çанталăкра та кăлармалла юрать. Кăларса лартнă хурт çемьисене пулăшу пама та çăмăлтарах.

Кăларас вăхăт çитсен хурт çемьисене ирхине ирех кăларма пуçламалла та 11—12 сехетчен кăларса пĕтермелле. Çак вăхăтчен кăларса пĕтерсен хуртсем кăнтăрлахи кĕске вăхăтри ăшăра вĕçсе ăшчиккисене тасатса, ĕçлеме тытăнаççĕ.

Хуртсене хĕл пӳртĕнчен кăларнă чух летоксене (вĕлле шăтăкĕсене) хуллен, вĕллесене перĕнтермесĕр, кăлармалла. Кăларма пуçличчен летоксене утăпа е хутпа питĕрес пулать. Кăларса лартсан, хуртсем пăтранса каясран, пур вĕллесен шăтăкĕсене те пĕр вăхăтрах уçма юрамасть, малтан пĕр йĕркере ларакан вĕллесен летокĕсене уçмалла, вара 1—2 йĕрке сиктерсе тепĕр йĕркере лараканнисене уçмалла.

Летоксене мĕнпур вĕллесене кăларса пĕтерсен тин уçма пуçламалла, уçсанах шăтăкĕсене вилĕ хуртсенчен пĕчĕк хулăпа тасатмалла. Малтан уçнă вĕллесенчи хуртсем ытти вĕллесене кăларма кансĕрлеççĕ.

Хурт çемьисене кăларса пĕтерсе летоксене уçсан хуртсем вĕçнине сăнамалла. Хуртсем вĕçнинчен хуртсем мĕнле хĕл каçнине, хăвăрт пулăшу кирлипе кирлĕ маррине пĕлме пулать. Сăмахран, выçă аптранă хурт çемьисем вăйлăн вĕçеймеççĕ, е пĕртте вĕçеймеççĕ. Çавăн пек хурт çемьисене çийĕнчех пулăшу памалла. Мĕнле пулăшу кирли вĕллене уçса пăхсан паллă.

Вĕллесене уçса пăхнă чух пуринчен малтан апат пурри çуккине пăхмалла, рамка шучĕсене, çемье пысăккĕшне пăхса сахаллатмалла, апат çук пулсан, апат памалла. Апат çапла памалла: хатĕр пыллă рамкăсем запас пулсан, пичетне çĕçĕпе уçса, кăштах ăшăтса пыллă рамка памалла. Пыллă рамкăсем пулмасан, сахăртан, е ларнă пылтан тунă сироп памалла.

Сироп çапла тумалла: 2 пай сахăр çине пĕр пай шыв ямалла. Шывне малтан вĕретмелле, вара вĕресе тăракан шыв çине сахăрне ярса, сахăрĕ ирĕлсе пĕтиччен пăтратса тăмалла. Ирĕлсе пĕтсенех, ăна кăвар çинчен илмелле, тин сунă сĕт температури пек пуличчен сивĕтмелле, вара хурт çемьисене салатса памалла.

Ларнă пылтан сироп çапла хатĕрлемелле: 800 грамм пыла 200 грамм вĕресе тăракан таса шыв çине ямалла та ирĕлсе пĕтиччен пăтратса тăмалла. Çакăн пек хатĕрленĕ сиропа савăт-сапа çине тултарса пĕр талăк хушши ăшă кăмака çинче (40 градус ăшăра) витсе тытсан авантарах пулать. Çапла тусан пыл çинчи кристалсем пĕтĕмпех ирĕлсе пĕтеççĕ.

Сахăр сиропне те, пыл сиропне те каçхине çĕр каçма 3—4-шар килограмм пĕр харăс памалла. Каçхине памасан çав апата ытти вĕллери хуртсем, е ют утарти хуртсем вăрлама тытăнаççĕ, çавна пула хурт çемьи, е ами пĕтме пултарать. Апатне 3—4 килограмм кĕрекен йывăç кормушкăсемпе çӳле лартса парсан авантарах пулать.

Хĕл пӳртĕнчен кăларса лартнă хурт çемьисене кăларнă кунах, айккисенчен те, çӳлтен те ваткăпа, е паклĕпе 3—4 сантиметр хулăмĕш çĕленĕ минтерпе ăшăтмалла. Улăмран çыхнă матăсемпе ăшăтни çителĕксĕр. Вăйлăн ăшăтсан хуртсем хăйсен апачĕсене 2—3 хут сахалтарах çиеççĕ, тата вăхăтлă йышланса пыл 2—3 хут ытларах пуçтараççĕ. Çакна хурт ăстисен тата колхоз правленийĕсен астуса тăмалла. Кăçал пĕр вĕлле те ăшă минтерсĕр пулмалла мар.

Хĕл пӳрчĕсенчен кăларнă хурт çемьисенчи рамăсен йышне, çемье вăйне курса, малтанхи кунсенчех сахаллатмалла. Кашни 300—400 грамм хурт йышĕ пуçне пĕрер рамка анчах хăвармалла, кунсăр пуçне кашни çемье пуçне пĕр лайăх пыллă рамка хăвармалла. Рамкăсем хушшинче улăчкă 12—13 миллиметр кирлĕ пулсан, çуркунне — май уйăхĕ çурринчен 8,5-9 миллиметр анчах хăвармалла, çапла тусан хуртсене вĕллере çителĕклĕ ăшă (сăмахран, 35-36 градус) тытма çăмăлтарах пулать. Вара вĕсем хăвăрт йышланса, нумай пыл паракан пулаççĕ. Вĕлле ăшĕнче ăшă çителĕклĕ пулнипе хурт ами çăмарта ытларах тăвать, тунă çăмартисене ăшăра тытса усрама хуртсене çăмăлтарах пулать, ĕç патне каякан хуртсем те ытларах пулаççĕ.

Н. ЯКОВЛЕВ.

Допризывниксене хутла вĕрентсе кăларчĕç

КАЛИНИНО. Ермошкăри туллимар вăтам шкулта вĕрентекен учительсем хутла пĕлмен допризывниксене вĕрентсе кăларчĕç. Сборта пурĕ 11 допризывник пулнă. Вĕсем хутла вĕреннипе пĕрлех çар ĕçне те вĕреннĕ, çавăн пекех оборона значокĕсен нормисене парчĕç. Допризывниксен сборĕнчен вĕренсе тухакансем кăçал Хĕрлĕ Çара кайма юрăхлă пулассишĕн тăрăшса ĕçлеме пулчĕç.

К. НАРЫШКИН.

Ирригаципе мелиораци строительствин планне пĕтĕмпех тултармалла

Чăваш АССР Совнаркомĕ республикăри ирригаципе мелиораци строительствин планне çирĕплетрĕ. Çак план тăрăх пирĕн республикăра çĕнĕрен 18 пĕве пĕвелемелле, иртнĕ çулсенче туса пĕтермен 14 пĕвене туса çитермелле, 13 пĕвене капитальнăй ремонт тумалла, çилпе ĕçлекен пăраласа тунă тарăн çăлсем 8 çăл тумалла. Кунсăр пуçне 1000 гектар çĕре шăвармалла, темиçе çĕр гектар таран лачакаллă вырăнсене типĕтмелле тата тĕрлĕрен ирригациллĕ сооруженисем тумалла.

Кувакино районĕнчи «Организатор», «Светлое» колхозсен 100 гектар лаптăкĕш лачакаллă вырăна типĕтсе, ăна акма юрăхлă çĕр тумалла. Ленин ячĕпе тăракан колхоз (Чкаловски р.)—115 гектар, Кувакино районĕнчи «12 лет Октября» колхоз—126 гектар, «Красный партизан» колхоз—72 гектар, «Смычка» колхоз (Калинински р.)—65 гектар таран пахча-çимĕçсене шăвармалли механизациленĕ ирригациллĕ сооруженисем тăваççĕ.

1941 çулта ирригаципе мелиораци строительствин планне тултарма икĕ миллион тенкĕ ытла средствăсем хывмалла, вăл шутран 1.240 пин тенкĕлĕх укçан, 1.257 пин тенкĕлĕх ĕçкунĕ хывмалла. Çак ĕçсене тума государство ялхуçалăх банкĕ урлă колхозсене кивçен укçа-тенкĕ парать. Иккĕмĕш кварталта пирĕн республикăри колхозсене кивçен пама 150 пин тенкĕ уйăрса хунă.

Колхоз руководителĕсен çав ссудăпа усă курас тесен çакна пĕлсе тăмалла.

Ирригаципе мелиораци объекчĕсем валли технически проектпа смета хатĕрлемелле, ăна колхозниксен пухăвĕнче çирĕплетмелле. Кунсăр пуçне Мелиоводстрой енчен технически пулăшу илес тĕлĕшпе договор тумалла. Ирригаципе мелиораци ĕçĕсен объекчĕсене Чăваш АССР Совнаркомĕ çирĕплетет.

Çӳлте асăннă материалсене хатĕрлесе çитерсен колхоз правленийĕ ссуда ыйтса ялхуçалăх банкне е государство банкне заявлени парать.

Колхозсен кивçен илнĕ укçана пĕтĕмпех ирригаципе мелиораци строительстви ĕçне ямалла. Ирригаципе мелиораци строительствине хуçалăхла майпа тăваççĕ пулсан, колхозсен çакăн пек расходсем тухма пултараççĕ: тĕрлĕрен оборудованисем илме, строительство механизацийĕсемшĕн (экскаваторсем, канав чавакан машинăсем ĕçленĕшĕн), тара тытса ĕçлеттернĕ транспортшăн (автомашинăсем, тракторсем ĕçленĕшĕн), квалификациллĕ рабочисем тытнăшăн т. ыт. те тӳлеме пултараççĕ.

Колхозсем строительствăна подрядлă майпа тăваççĕ пулсан, çав çӳлте асăннă расходсене витме, ĕçе тунине кăтартакан акт тăрăх, колхоз хушнипе подрядчиксене кивçен укçа параççĕ. Кунсăр пуçне стройматериалсемпе оборудованисем туянма колхозран (заказчикран), аванс илме кăтартнă пулсан, банк подрядчике ĕçе пуçарса яма смета хакĕпе шутласа 15 процент таран аванс пама пултарать.

Пăраласа тăвакан çăл чавма ссуда илес пулсан колхозсен банка гидрогеолог грунтлă шыв мĕн тарăнăшĕнче выртнине кăтартса панă справкăна тата Çĕрĕç Халăх Комиссариачĕ çирĕплетнĕ сметăна тăратмалла.

Ирригаципе мелиораци строительствине тепĕр çĕрте темиçе колхоз пĕрле тума пултараççĕ. Ун пек чухне вĕсем хăйсем хушшинче договор тăваççĕ. Договорта çакна кăтартса памалла: кашни колхоз уйрăмах мĕн чухлĕ тата мĕнле сооруженисемпе усă курмалла, колхоз строительство ĕçне мĕнле тата мĕн чухлĕ хутшăнать (ĕçкунĕ, укçа-тенкĕ, транспорт т .ыт. те); стройкăна хуçалăхла е подрядлă майпа тумаллине; ирригаци ĕçĕпе хăш колхоза уполномоченнăй уйăрнине кăтартмалла.

Ирригаципе мелиораци строительстви валли панă ссудăпа тĕрĕс, перекетлĕ усă курас пулать. Ирригаципе мелиораци планне пĕтĕмпех тултарассишĕн кĕрешмелле.

С. ФЕДОРОВ.
Ялхуçалăх банкĕн Чăваш конторин старший инспекторĕ.

Çуллахи вăхăтра çĕрулми лартасси

Совет Союзĕн кăнтăр тата кăнтăрпа хĕвелтухăç районĕсенче çĕрулмине çуллахи вăхăтра лартса тăваççĕ. Çакă вара вăйлă тата çирĕп тухăçлă çĕрулми туса илес ĕçре пысăк вырăн йышăнса тăнине кăтартса панă. Лысенко академик кăтартса панă тăрăх, çуллахи вăхăтра лартса çитĕнтернĕ çĕрулми вăрлăхĕ тепĕр çуркунне лартсан, вăл çуркунне лартса çитĕнтернĕ çĕрулми вăрлăхĕпе танлаштарсан, ик-виç хут, тепĕр чухне пилĕк хут ытларах тухăç парать.

Çуллахи вăхăтра çĕрулми лартни кăнтăр тата кăнтăрпа хĕвелтухăç районĕсемшĕн кăна мар, вăл хуратăпраллă мар тăрăхри районсемшĕн, çав хушăрах Чăваш республикишĕн те пысăк вырăн йышăнса тăрать. Пирĕн республикăра çĕрулмине çуркунне, май уйăхĕн çурма уйăхĕнче лартаççĕ. Çак вăхăтра лартсан çĕрулмисем çĕр айĕнче чăмăртанса ӳсесси çу вăхăчĕн шăрăх тăнă тапхăрпа пĕр вăхăтра килсе тухать. Çуркунне лартнă чухне çĕрулми çулран-çул вĕтелсе пырать. Çакнашкал йĕрке хуратăпраллă мар ытти облаçсемпе районсенче те палăрать. Чăваш республикинчи температура, кăнтăр районĕсемпе танлаштарсан, сивĕрех пулать пулсан та, çĕрулми вĕтелсе пыни палăрмаллах сисĕнет. Çавăнпа та Лысенко академик кăтартнă пек çĕрулмисене çуллахи вăхăтра лартса унăн тухăçлăхне ӳстерме тата ăна шултралатса пыма пулать.

Çуллахи вăхăтра лартсан малтанхи çулĕнчех çĕрулми тухăçĕ чылай пысăк пулать. Çакна çирĕплетсе пама 1940 çулта Мускав облаçĕнчи Луховицки районра туса ирттернĕ опыта илсе кăтартсан та çителĕклĕ. Çуллахи вăхăтра лартнă лаптăк çинче кашни гектартан 223,7 центнер, çуркуннехи вăхăтра лартнă чухне кашни гектартан 146,3 центнер çĕрулми пуçтарса илнĕ.

Çапла вара çуллахи вăхăтра çĕрулми лартни малтанхи çулах пысăк тухăç панине куратпăр. Çуллахи вăхăтра лартса çĕрулми вăрлăхне лайăхлатса пыни унăн тухăçлăхне татах вăйлăн ӳстерет. Юлашкинчен вара вăл пысăк тухăç паракан вăрлăх пулса тăрать.

Чăваш республикинчи селекци станцинче тата Тăвай районĕнчи «Красная Чувашия» колхозра туса пăхнă опытсем те çавнах çирĕплетсе параççĕ. Чăваш республикин условийĕнче çĕрулмине çуллахи вăхăтра пирвайхи çул лартсан та унăн тухăçне чылаях ӳстерет. Туса ирттернĕ опытсен результачĕсене илсе кăтартатпăр: пĕрремĕш опыт тăрăх, майăн 15-мĕшĕнче лартнă çĕрулми гектартан 131,6 центнер, июнĕн 1-мĕшĕнче лартнă çĕрулми—145,4 центнер тухнă. Иккĕмĕш опыт тăрăх, майăн 15-мĕшĕнче лартнă çĕрулми кашни гектартан 140 центнер, июнĕн 1-мĕшĕнче лартнă çĕрулми—179,5 центнер тухнă. Виççĕмĕш опыт тăрăх, майăн 25-мĕшĕнче лартнă çĕрулми гектартан 166 центнер, июнĕн 7-мĕшĕнче лартнă çĕрулми—174 центнер тухнă.

Çĕрулмине çуллахи вăхăтра лартсан, ăна пăхса çитĕнтерес тĕлĕшпе агротехникăллă ĕçсене вăхăтра тата пахалăхлă туса пымалла. Агротехникăллă мероприятисене мĕн чухлĕ лайăхрах туса пыратпăр, çĕрулми тухăçлăхĕ çавăн чухлĕ пысăкрах пулать.

Çуллахи вăхăтра çĕрулми лартса туса илмелли тĕп условисем çаксем пулса тăраççĕ: çĕрулми лартмалли участоксене лайăх сухаласа çемçетни, тăпрара çĕрулмине çитĕнме кирлĕ питательнăй япаласене çителĕклĕ пухни, тăпрари нӳрлĕхе тытса усрани. Ку тĕлĕшпе хура çĕртме тунă лаптăксене таса тытса тăмалла, вĕсем яланах кăпăшка пулмалла.

Лысенко академик кăтартса панă тăрăх, çуллахи вăхăтра лартса пысăк тухăçлă çĕрулми туса илес çĕрте лартмалли участоксене тарăн сухаласа çемçетни чи кирлĕ условисенчен пĕри пулса тăрать. Иккĕмĕш услови вăл—удобренисем тăкни тата çĕрулми вăрлăхне яровизацилени. Кунсăр пуçне тата хуратăпраллă мар тăрăхри опытлă станцисен даннăйĕсем кăтартса панă тăрăх, маларах пулса çитекен çĕрулмисем, каярах пулса çитекен çĕрулмисемпе танлаштарсан, пысăкрах тухăç параççĕ. Çавăнпа кăçал колхозсенче çĕрулмине çуллахи вăхăтра лартас ĕç çине ытларах çавăрăнса пăхмалла.

Кăçал республикăри колхозсенче массăллă опытсем туса пăхса çак ĕçе тата тепĕр хут тĕрĕслемелле, çуллахи вăхăтра çĕрулми лартассин агротехникине йĕркелемелле тата çуллахи вăхăтра çĕрулми лартмалли сроксене палăртмалла. Кунсăр пуçне 1942 çулта лартма кăçал çуллахи вăхăтра лартса çĕрулми вăрлăхĕ хатĕрлеме тăрăшас пулать.

Çуллахи вăхăтра тĕрлĕрен сроксенче тата тĕрлĕрен сортсем лартма тăрăшсан аван. Çакăн пек тунипе Чăваш республикинче мĕнле срокра лартсан çĕрулми тухăçĕ пысăкрах пулнине, çавнашкалах мĕнле сорт пысăк тухăç панине палăртма май парать. Ку тĕлĕшпе агрономсен, хата лабораторисен, опытниксен пуçарулăх кăтартмалла.

Д. АНИКИН.
Çĕрпӳри селекци станцийĕ.

Единоличниксене манмалла мар

ВКП(б) Чăваш Обкомĕн пилĕкмĕш пленумĕ республикăра единоличниксен хуçалăхĕсене колхоза явăçтарас тĕлĕшпе япăх ĕçленине тата вĕсем хушшинче политикăллă-массăллă ĕçе начар туса пынине палăртса хăварчĕ. Кунпа пĕрлех пленум парти райкомĕсене единоличниксен хуçалăхĕсем хушшинче ĕçлессине вăйлатма кирли çинчен асăрхаттарчĕ.

Апла пулсан та, Красноармейски районра единоличниксен хуçалăхĕсем хушшинче ку вăхăтченех начар ĕçлеççĕ. Паянхи кун тĕлне районĕпе 342 единоличник хуçалăхĕ шутланать. Январĕн пĕрремĕшĕнчен пуçласа колхоза 57 хуçалăх кăна кĕнĕ.

Единоличниксен хуçалăхĕсене манман, вĕсем хушшинче кирлĕ пек ĕçлесе пынă çĕрте единоличниксен хуçалăхĕсене колхоза явăçтарас ĕç те ăнăçлăн пулса пырать. Исаково ялсовет исполкомĕн председателĕ коммунист Васильев тата «Исаково» колхоз председателĕ В. Яковлев юлташсем единоличниксем хушшинче аван ĕçлеççĕ. Вĕсем калаçусем ирттереççĕ. Çапла вара юлашки кунсенче ялсоветри колхозсене çĕнĕрен 7 хуçалăх кĕнĕ. Хозакасси ялсоветĕнчи колхозсене те 10 хуçалăх хутшăннă.

Анчах, калас пулать, хăшпĕр ялсовет исполкомĕсемпе колхоз правленийĕсем единоличниксен хуçалăхĕсем хушшинче ĕçлессине манса хăвараççĕ, вĕсем çак ĕçе хакламаççĕ. Акă, Медикасси ялсоветĕнче кăçал колхоза икĕ хуçалăх кăна кĕнĕ. Ялсовечĕпе единоличниксем 28 хуçалăх шутланаççĕ. Яманак ялсоветĕнче единоличниксем 20 хуçалăх, Еншик Чуллă ялсоветĕнче—22 хуçалăх, Кушар ялсоветĕнче—30 хуçалăх. Çак ялсоветсенче единоличниксемпе пачах ĕçлемеççĕ, вĕсене пухусене чĕнмеççĕ. Партипе правительство йышăннă постановленисене ăнлантарса памаççĕ.

Единоличниксем хушшинче уйрăм çынсем государство умĕнчи обязательствăсене тултармасăр, кутăнланса тăраççĕ, хăшпĕрисем спекуляци ĕçĕпе хăтланаççĕ. Обязательствăсене тултармасăр тăракан е спекуляци ĕçĕпе пурăнакан единоличниксем Красноармейски районра та пур. Единоличникла 342 хуçалăхран 205 хуçалăх аш-какай, 35 хуçалăх сĕт-çу, 205 хуçалăх çĕрулми парса татман. Хăшпĕр ялсоветсенче единоличниксен хуçалăхĕсене хӳтлени сисĕнет.

Халĕ çураки çывхарса килет. Анчах вырăнсенчи пуçламĕш парторганизацисем тата ялсоветсем единоличниксене çуракине хатĕрленме пулăшмаççĕ. Единоличниксем ку вăхăтченех хăйсен вăрлăхĕсене сортлама тытăнман. Яманак ялсоветĕнче 10 хуçалăхăн вăрлăхсем çитмеççĕ.

Л. КОНСТАНТИНОВ.

Ĕçленĕçемĕн ĕçлес килет

ЕТĔРНЕ. Кăташри «Пионер» колхоз членĕсем СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕпе ВКП(б) Центральнăй Комитечĕ «Ялхуçалăх культурисен тухăçлăхне тата выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне ӳстернĕшĕн Чăваш АСС Республикинчи колхозниксене ĕçшĕн хушса тӳлесси çинчен» йышăннă постановленине пысăк çĕкленӳпе кĕтсе илчĕç. Колхозниксем ку постановленине бригадăсенчи пухусенче сӳтсе-явса пĕтĕм кăмăлтан ырларĕç.

— Ĕçленĕçемĕн ĕçлес килет. Ку постановлени пире татах тăрăшса ĕçлеме, тырпул тухăçне, выльăх-чĕрлĕхсен йышĕпе продуктивлăхне ӳстерме пулăшать. Иртнĕ çул кашни гектартан вăтам шутпа 16 центнер тĕштырă туса илнĕ пулсан, кăçал гектартан вăтам шутпа 120 пăт тĕштырă туса илессишĕн кĕрешетпĕр,—тет 5-мĕш бригадăн бригадирĕ, 54 çулхи Василий Константинов.

Колхозниксен ĕçлес хастарлăхĕ темиçе хут ӳсрĕ. 5-мĕш бригада çуракине хатĕрленсе çитнĕ. Ку бригадăри Я. Долговпа П. Захаров колхозниксем 200-шер лав тислĕк кăларнă. И. Васильев колхозник вырăнти ытти удобренисене пухассипе тăрăшса ĕçлет.

Колхозăн таварлă сĕт-çу ферми — Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕ, кăçал кашни ĕнерен вăтам шутпа 1700 литр сĕт суса илме обязательство илнĕ. Фермăри чи лайăх доярка А. Иванова 1800 литр сĕт суса илме тăрăшать.

Çавăн пекех «Комбайн», «Дружба», Мичурин ячĕпе тăракан колхозсенче колхозниксем постановленине сӳтсе-явнă хыççăн тăрăшса ĕçлеме, колхозăн обществăллă хуçалăхне вăйлатма, государство ĕмĕрлĕхе çирĕплетсе панă çĕр çинчен вăйлă тырпул туса илме пулчĕç.

„Стахановец“ артельте тасалăхшăн кĕрешмеççĕ

«Стахановец» промартеле юлашки иккĕ-виçĕ çул хушшинче организациленĕ. Унăн çĕвĕ çĕлекен, атăсем юсакан тата тĕрĕ цехĕсем пур. Анчах вĕсенче—тасамарлăх, тирпейсĕрлĕх.

Атă цехĕ—пысăк цехсенчен пĕри. Кунта пĕр пӳлĕм. Çав пӳлĕмре 9 çын ĕçлет, вĕсен пĕр сĕтел пур, унăн тăршшĕ те икĕ метр кăна. Çак сĕтел çинче тухăçлăн ĕçлеме май çук, мĕншĕн тесен, ун çине инструментсене те, ытти япаласене те хураççĕ. Çак сĕтел çине пăхсан, ăна ĕмĕрте тасатман, çуман тейĕн. Тахçанхи тусансем, тимĕр тата йывăç таткисем, инструментсем—пурте пĕрле хутшăнса выртаççĕ.

Рабочисем те хăйсен ĕç вырăнĕсене таса тытассишĕн тăрăшмаççĕ. Чĕлĕм тĕпĕсем, спичка шăрпăкĕсем урайĕнче сапаланса выртаççĕ. Пĕр виçеллĕ тата пĕр сортлă калăпсем ытти калăпсемпе хутшăнса кайнă, вĕсем пурте пĕр купара тăраççĕ. Урайне икĕ кун хушшинче пĕрре кăна шăлаççĕ, çавна пула тĕрлĕрен çӳп-çапсем, кирлĕ мар япаласем купи-купипе пухăнса выртаççĕ. Урнăсем çук, шăлсан пухăннă çӳп-çапа пукан çине хурса тухса тăкаççĕ.

Артель правленийĕ цехсенчи йĕркелĕхшĕн, тирпейлĕхшĕн, культурăшăн тăрăшмасть. Ăна маччасем хуралса кайни те, эрешмен картисем çакăнса тăни те интереслентермест пулас. Рабочисене ĕç хыççăн алăсем çума умывальник, супăнь, алшăлли, çĕлекен цехра—шыв ĕçме курка çук. Атă çĕлекен цехра тахçантанпах лампăсăр лараççĕ. Пĕр кăмака ишĕлсе аннă, ăна чылайранпа ĕнтĕ хутма пăрахнă.

«Стахановец» промартельте XVIII партконференци йышăннă решенисене пурнăçа кĕртессишĕн тăрăшмаççĕ, вăл решенисене рабочисене ăнлантарса паман.

Як. СИГАЙ.

МАСТЕР

Цехра кăнтăрлахи апата кайма пĕлтерекен звонок янраса кайсан, рабочисем мастер патне пычĕç.

— Ну мĕнле, юлташсем, чăрмавсем çук-и?—ыйтрĕ вĕсенчен мастер.

— Ку таринччен аванах ĕçлерĕмĕрха, пурте çителĕклĕ,—ответлерĕ рабочисенчен пĕри.

— Ыттисен мĕнле? Паян плана тултаратпăр-и?

— Плана тултарма мар, ытлашшипех тултарасса шанатпăр.—илтĕнчĕç сасăсем.

Унтан пурте столовăйне кайрĕç. Мастер Петр Романович кăна цеха юлчĕ. Вăл ĕнерхи ĕçсен итогне тума пуçларĕ. Цех мĕнчухлĕ продукци туса кăларнă? Графика пăсман-и? Уйрăм станочниксем мĕнле ĕçленĕ?

Рабочисем апатран таврăниччен Петр Романович пĕр кунхи ĕçĕн итогне пĕтĕмпех шутласа тухрĕ. Результатсем начар мар: станоксем пурте туллин ĕçленĕ, простой пулман.

— Юлташсем, ĕнерхи ĕçĕн итогне камăн пĕлес килет? Калама пултаратăп.

— Ну, камăн ытларах! — илтĕнчĕç сасăсем.

Мастер, яланхи пекех, умра тăракан рабочисем çине ăшшăн пăхса илчĕ те çынна систермелле мар савăнăçлăн кулса, халь анчах шутласа пĕтернĕ цифрăсене çырнă хут таткине кăсъерен кăларса вулама пуçларĕ.

— Эпир ĕнер пĕтĕмпе 31.890 штука шуруп туса кăларнă. Урăхла каласан, пĕр кунхи плана 132 процент тултарнă. Отрыванкин юлташ бригади татах та лайăхрах ĕçленĕ. Ку бригада пĕр кунхи плана 140 процент тултарнă.

— Кочневсем мĕнле ĕçленĕ? — ыйтрĕ пĕри.

— Начар мар. Кочневпа Насыров юлташсем иккĕн пилĕк станок çинче ĕçленĕ. Вăтамран вĕсем нормăна пĕрре çурă яхăн тултарнă. Рабочисем пурте ытти чухнехи пекех нормăсене тултарнă, плана тултарса ĕçлейменнисем пулман. Цех график тăрăх ĕçленĕ. Паллах, юлташсем, эпир татах та лайăхрах ĕçлеме пултаратпăр, тăрăшни кăна кирлĕ..

Мастер тата темскер каласшăнччĕ-и тен, звонок янраса кайрĕ. Рабочисем хăйсен вырăнĕсене саланчĕç. Каллех хĕрӳллĕ ĕç пуçланчĕ.

* * *

Древкомбинатра Петр Романович Евсеев ертсе пыракан цех яланах производство планне тултарать. Унăн кулленхи ĕç валли çирĕп график пур, ăна кашни рабочи тивĕçлĕн пурнăçлать. Анчах мĕнле майпа вăл çапла пулса пырать-ха? Цех лайăх ĕçлени мĕнрен килет?

— Тухăçлăн ĕçлетпĕр, ĕç кунĕпе туллин усă куратпăр, — теççĕ рабочисем. Кашни рабочи, работница хăй ĕçлекен участока лайăх пĕлсе тăрать. Вĕсем ятарласах техминимум кружокĕсенче вĕреннĕ, теприсене мастер хăй вĕрентнĕ. Пĕр сăмахпа каласан, кашни çын техникăна вĕренсе алла илнĕ. Акă çавсем хушшинче квалификациллĕ çамрăк мастер пур. Вăл кашнине уйрăмăн пулăшать. Мĕн пĕлместĕн, хăш детальпе усă курмалла? Мастер пур ыйтусем тăрăх та тĕплĕн каласа парать. Анчах ыйтса пĕлекенсем цехра питех те сахал. Мĕншĕн тесен, вĕсем тахçанах тухăçлă ĕçлеме, ĕç вăхăчĕпе тĕрĕс усă курма вĕренсе çитнĕ.

— Лайăх ĕçлеççĕ. Коллектив пур енчен те хастарлă. Кайра пыма юратмастпăр çав эпир,—тет Петр Романович хĕпĕртенипе.

Тӳрех каламалла, иртнĕ çулсенче кунта ĕç çине çиелтен пăхакансем те пулнă. Хăшĕсем кăшт ĕçлесех ытларах укçа илесшĕн çуннă, прогулсем тунă, теприсем—япăх пахалăхлă продукци туса кăларнă.

Халĕ ун пеккисем çук. Кăçал кунта прогул тунисем, е ĕçе кая юлса тухнисем пулман. Кашни рабочи тăрăшса ĕçлет, пĕр-пĕринпе ăмăртать. Коллективра нормăна тултарайманнисем çук, брак туса кăларнисем те пулмаççĕ.

— Дисциплина çирĕп. Эп каланине пурте итлеççĕ. Çакă та ĕç тухăçлăхне ӳстерсе пыма пулăшать,—тет мастер Евсеев юлташ.

* * *

Партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ промышленноçа аталантарса пырас тĕлĕшпе калама çук лайăх решенисем йышăнчĕ. Çав решенисене большевикла пурнăçласа пырасси кашни предприяти руководителĕн, цех начальникĕн, мастерăн, кашни рабочин тĕп задачи пулса тăрать. Çакна Евсеев юлташ ертсе пыракан цех коллективĕ ăнланса илнĕ, ăна тивĕçлĕн пурнăçласа пырать.

— Пирĕн кашни кун мĕн чухлĕ продукци туса кăлармалли график пур. Çавăн тăрăх ĕçлесе эпир плана ытлашшипех тултарса пыратпăр. Малтанхипе танлаштарсан, продукци пахалăхĕ те лайăхланчĕ, пур çĕрте те çирĕп учет тунă,—каласа парать мастер Евсеев юлташ.

Цехра таса. Рабочисем ĕç пĕтнĕ хыççăн станоксене, агрегатсене тасатса хăвараççĕ. Ку ĕнтĕ вĕсен йăлине кĕнĕ. Калăпăр, пĕр-пĕр рабочи ĕçлекен вырăнта таса маррине курсан, асту вара, пурте ун патне пырса асăрхаттараççĕ.

— Тасамарлăх куçа çиет, вăл ĕçре хытă чăрмантарать,—теççĕ рабочисем.

Шуруп тăвакан цех коллективĕ çакăн пек ĕçлени вăл унăн руководителĕсенчен килет. Çамрăк мастер Евсеев юлташ хăйĕн хастарлăхĕпе пĕтĕм коллектива хавхалантарса пырать. Ăна рабочисем юратаççĕ, вăл каланине итлеççĕ. Пĕр сăмахпа каласан, мастер хăй правипе туллин усă курать.

Пилĕк çул каярах Евсеев юлташ комбината учетчика килсе кĕнĕ пулнă. Унтан вăл çĕнĕ производствăпа—шуруп тăвас ĕçпе интересленнĕ.

— Производствăра ĕçлес килет. Ярăр мана унта,—ыйтнă вăл.

Ăна производствăна янă. Часах станочник пулнă. Евсеев юлташ шурупсем тумалли станок çинче стахановла тĕслĕхсем кăтартма пуçланă. Каярахпа ăна бригадира лартнă. Халĕ тăватă уйăх хушши ĕнтĕ мастер пулса ĕçлет.

Хар. ЛИСИН.

Европӑри тата Африкӑри вӑрҫӑ

(Вӑрҫӑ ӗҫӗсен дневникӗ)

Англипе Германи хушшинчи фронтра активлӑ ҫапӑҫусемех пулман. Германи командованийӗн сводкинче каланӑ тӑрӑх, ыран мартӑн 3-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Германи самолечӗсем Кӑнтӑр Англири тата Шотландири портсемпе промышленноҫлӑ сооруженисем ҫине пырса тапӑннӑ.

Тинӗс ҫинчи операцисем малаллах сарӑлса пыраҫҫӗ. Германин разведка тӑвакан самолечӗсем Англин суту-илӳ тумалли икӗ пароходне путарнӑ тата 6 парохода пысӑк сиен кӳнӗ.

Англи самолечӗсем, тесе пӗлтерет Рейтер агентстви, апрелӗн 2-мӗшӗнче Голланди ҫыранӗ патӗнче хӗҫпӑшаллантарнӑ пароходсем ҫине пырса тапӑннӑ.

* * *

Албанири фронтсенче противниксем пӗр-пӗрин ҫине артиллерирен персе тӑнӑ. Юнайтед пресс агентствин Афины хулинчи корреспонденчӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, центральнӑй фронтра Греци войскисем Италин Альпӑри войскисен пӗр батальонне пӗтерсе тӑкнӑ. Италин ҫӗнӗрен пырса ҫитнӗ подкреплениййӗсем пуҫланӑ атакӑсене грексем сирсе янӑ. Артиллери итальянецсен йӗлтӗрлӗ патрульне пӗтерсе тӑкнӑ.

Итали командованийӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, Итали самолечӗсем Волосӑри авиаци бази ҫине тата Флоринӑри снабжени бази ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ.

* * *

Вӑтаҫӗр тинӗсӗн бассейнӗнче Германипе Итали авиацийӗ Англин суту-илӳ тумалли суднисене хирӗҫ активлӑн кӗрешни палӑрать. Итали командованийӗн сводкинче каланӑ тӑрӑх, Итали самолечӗсем Англин 5 пароходӗ ҫине пырса тапӑннӑ. Пароходсем путнӑ. Германин авиаци корпусӗн самолечӗсем Крит утравӗ патӗнчен хӗвеланӑҫ енче Англин суту-илӳ тумалли суднисен караванӗ ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ.

Лондонра официально ҫапла пӗлтернӗ: Вӑтаҫӗр тинӗсӗнче Англин подводнӑй лодки Итали подводнӑй лодкине тата «Лаура Коррадо» ятлӑ танкерне путарнӑ, унӑн тоннажӗ 3.645 тонна пулнӑ.

Италипе Германи чаҫӗсем Мерса-Брегӑна хирӗҫ (Киренаика) наступлени тунӑ пирки Стефани агентстви ҫапла пӗлтерет: ҫак пункта илес шутпа пуҫланӑ операцире разведка тӑвакан отрядсем, артиллери тата танксем пулнӑ. Мерса-Брегӑна артиллерирен питех те вӑйлӑн персе тӑнӑ хыҫҫӑн туртса илнӗ.

Эритрейӑра Асмара хулинчен тухса кайнӑ хыҫҫӑн, Итали чаҫӗсем кӑнтӑр еннелле чакса пыраҫҫӗ. Англичансем Массауана (Хӗрлӗ тинӗсри порт) хирӗҫ наступлени туса пыраҫҫӗ.

Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Англи ҫар командованийӗн представителӗ: Массауана англичансем туртса илессине кирек хӑш самантра та кӗтме пулать, тесе пӗлтернӗ. Асмарӑна англичансем туртса илнӗ хыҫҫӑн итальянецсем Массауана хӳтлесшӗн тӑрӑшсах та каймаҫҫӗ. Итали войскисем кӑнтӑр еннелле чакаҫҫӗ, вӗсене Англи войскисем хӑваласа пыраҫҫӗ.

Абиссинире Англи войскисем ҫӗршывӑн центральнӑй пайӗ патнелле куҫса пыраҫҫӗ. Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, хальхи вӑхӑтра Англи чаҫӗсем Аддис-Абебӑна каякан лайӑх ҫулсем ҫине тухнӑ. Аддис-Абеба ҫине Диредауа енчен наступлени туса пыракан кӑнтӑр Африка войскисем хальхи вӑхӑтра Абиссини столицине пуринчен те ытларах хӑратса тӑраҫҫӗ.

Рейтер агентстви малалла ҫапла пӗлтерет: Асмарӑна итальянецсенчен туртса илнӗ хыҫҫӑн Лондонри ҫар ҫыннисем хушшинче Африкӑри кампани малашне мӗнле сарӑлса пырасси ҫинчен хӗрӳллӗн сӳтсе-явма пуҫланӑ. Эритрейӑра 40 пин салтак тытса тӑракан итальянецсем Асмарӑшӑн ҫапӑҫмӗҫ тесе шутлама йывӑр, тесе шухӑшлаҫҫӗ Лондонра. Англи войскисем Асмара патӗнчен Хӗрлӗ тинӗс ҫыранӗ таран сарӑлса выртакан айлӑм ҫинче туҫ пулса тӑракан высотасем ҫинчи паха позицисене йышӑннӑ, тесе кӑтартса параҫҫӗ.

Апрелӗн 3-мӗш. (ТАСС).

Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсенче Германипе Итали суднисене туртса илнӗ пирки

ВАШИНГТОН, апрелӗн 3-мӗш. (ТАСС). Германи посольстви Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем Германин икӗ суднине туртса илнине хирӗҫ Германи правительстви панӑ пирвайхи протест нотине пичетлесе кӑларнӑ. Ҫапла туртса илни, тенӗ нотӑра, Германи прависене—Германипе США хушшинче туслӑхпа суту-илӳ ҫинчен 1923 ҫулти декабрӗн 8-мӗшӗнче тунӑ договорпа панӑ правӑсене «уҫӑнах пӑсни» пулса тӑрать. Ҫапла туртса илни «тӗнчери правӑна та хирӗҫ пырать». Нотӑра Германи суднисемпе вӗсен командисене ирӗке кӑларма ыйтнӑ.

НЬЮ-ЙОРК, апрелӗн 3-мӗш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентствин Вашингтонри корреспонденчӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, ӗҫе пӗлекен ҫынсем хушшинче ҫапла калаҫҫӗ: Германи суднисене туртса илнине хирӗҫ тата ҫав пароходсен командисене арестленине хирӗҫ Германия США правительствине иккӗмӗш протест нотине панӑ.

Юнайтед пресс агентствин Вашингтонри корреспонденчӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, США Италин 28 суднине туртса илнине хирӗҫ Итали посольстви Америка правительствине иккӗмӗш хут протест панӑ.

Юнайтед пресс агентствин корреспонденчӗ Вера-Крусран (Мексика) ҫапла пӗлтерет: Мексика Германин «Гамлин» ятлӑ парохочӗпе Италин «Джорджо фассио» ятлӑ танкерне туртса илнине хирӗҫ Германипе Итали консулӗсем Мексика правительствине протест панӑ.

Латин Америкинче Германипе Итали суднисене конфискациленӗ

НЬЮ-ЙОРК, апрелӗн 2-мӗш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, апрелӗн 1-мӗшӗнче Перу, Венецуэла, Эквадор, Костарика, Куба тата Мексика правительствисем Германипе Италин 15 суднине конфискациленӗ, тепӗр 11 пароходне хӑйсен командисемех ҫунтарса янӑ.

Аргентинӑпа Чили правительствисем Германипе Итали суднисене конфискацилеме шутламаҫҫӗ, тесе пӗлтереҫҫӗ.

Венгри премьер-министрӗ Телеки вилнӗ

БУДАПЕШТ, апрелӗн 3-мӗш. (ТАСС). Венгрири телеграф агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, ыран апрелӗн 3-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Венгри премьер-министрӗ Павел Телеки вилнӗ.

* * *

БУДАПЕШТ, апрелӗн 3-мӗш. (ТАСС). «Мадьярорсаг» хаҫат врачсем панӑ официальнӑй заключенине пичетлесе кӑларнӑ, унта Телеки пӗрӗнсе вилнине палӑртни ҫинчен каланӑ. Протоколра ҫапла пӗлтернӗ: вырӑн ҫинче браунинг тупнӑ, браунинг ҫине сылтӑм алӑн шӗвӗр пӳрнинчен йӗр юлнӑ. Пуля сылтӑм тӑнлава ҫӗмӗрсе кӗнӗ. Телеки «хӑйне хӑй пӗрӗнсе вилнине палӑртнӑ ун пирки иккӗленмелли ҫук», тенӗ протоколра.

РСФСР Прокуратуринче

РСФСР Прокуратурин оргӑнӗсем преступленилле абортсем туса пурӑннӑ чылай ҫынсене хирӗҫ уголовнӑй ӗҫ пуҫласа янӑ.

Мускав хулин прокуратури законсӑр йӗркепе абортсем тунӑшӑн айӑпланакан врачсен группин ӗҫне тӗрӗслесе пӗтернӗ. Ҫакна палӑртнӑ: ача ҫуратмалли 5-мӗш номерлӗ ҫуртӑн акушер отделенийӗн заведующийӗ Д. Н. Лелюхин, Спартак поликлиникинчи главнӑй врачӑн заместителӗ Н. М. Поляков тата Боткин ячӗпе тӑракан больницӑн ординаторӗ А. С. Рубинович пулӑшнипе, хӑйӗн килӗнче хӗрарӑмсене вӑрттӑн йӗркепе аборт туса пурӑннӑ. Совместительство йӗркипе Спартак поликлиникинчи главнӑй врачӑн заместителӗ пулса ӗҫлесе Д. Н. Лелюхин аборт тутаракан хӗрарӑмсене поликлиникӑна ҫӳрекенсем хушшинче пухнӑ, вӗсене хӑйӗн килӗнче йышӑнма калаҫа-калаҫа татӑлнӑ, аборта хӑш кун тата ӑҫта тӑвасси ҫинчен, аборт тунӑшӑн мӗнчухлӗ тӳлемелли ҫинчен калаҫса татӑлнӑ. Ҫапла майпа вӑл Т. Л. Осиповӑна, А. Ф. Мельниковӑна, А. В. Абашкинӑна, Л. П. Алексеевӑна тата ытти чылай хӗрарӑмсене преступлени тутарнӑ, вӗсенчен кашнинченех 1.000 тенкӗрен пуҫласа 1.500 тенке ҫити укҫа илнӗ.

Ҫаксене кура Д. Н. Лелюхина, Н. М. Полякова тата Рубиновича РСФСР Уголовнӑй Кодексӗн III-мӗш пайӗн 140-мӗш статьи тӑрӑх, Т. Л. Осиповӑна, А. Ф. Мельниковӑна, А. В. Абашкинӑна, Л. П. Алексеевӑна тата ыттисене — РСФСР Уголовнӑй Кодексӗн 140-мӗш статьин «б» пункчӗ тӑрӑх уголовнӑй йӗркепе ответ тыттармалла тунӑ. Айӑпланакансен ӗҫне сывӑх вӑхӑтрах суд пӑхса тухать.

Ярославльри подошва заводӗнче ӗҫлекен А. И. Цыганова вӑрттӑн абортсем тӑвассине организациленӗ пирки ӗҫе тӗрӗслесе пӗтернӗ. Айӑпланакан А. И. Цыганова нумай вӑхӑт хушши законсӑр йӗркепе, пурнӑҫпа сывлӑхшӑн питех те хӑрушӑ мелсемпе абортсем туса пурӑннӑ.

Цыганова аборт тунипе фабрика-кухня работници 25 ҫула ҫитнӗ А. С Бучина тата «Красный Перекоп» комбинатра ӗҫленӗ работница Л. Н. Бултыгина вилнӗ. Ярославль область сучӗ Цыгановӑна 10 ҫул хушши тӗрмере хупса усрамалла тунӑ.

Законсӑр йӗркепе абортсем тунӑшӑн Архангельск хулинчи больницӑри старший медсестрана Абрамовӑна уголовнӑй йӗркепе ответ тыттарнӑ. Унпа пӗрле аборт тунӑ ҫӗре венерологи диспансерӗн медсестри Сивкова хутшӑннӑ, вӑл йывӑрҫын хӗрарӑмсене пухнӑ, абортсем тума хӑйӗн хваттерне панӑ, абортсем тунӑ чух Абрамовӑна пулӑшнӑ. Абрамовӑна 10 ҫул хушши, Сивковӑна 8 ҫул хушши тӗрмере хупса усрамалла тунӑ.

Абрамовӑпа Сивковӑна пулӑшакансене—Петровӑна 4 ҫул хушши, Гинсбурга, Земповскаяна, Якунишевӑна тата Хасановӑна кашнинех 3-шер ҫул хушши тӗрмере хупса усрамалла тунӑ.

Иваново облаҫӗнче те чылай тӗлте вӑрттӑн абортсем тунине палӑртнӑ. Владимир хулинчи амбулаторире ӗҫленӗ санитаркӑн В. Т. Малининӑн ӗҫне тӗрӗслесе пӗтернӗ, вӑл 4 ҫул хушши вӑрттӑн абортсем туса пурӑннӑ. Владимир хулинчи халӑх сучӗ Малининӑна 8 ҫул хушши, ӑна пулӑшнӑ Судаковӑна 3 ҫул хушши тӗрмере хупса усрамалла тунӑ.

РСФСР Прокуратури вӑрттӑн абортсем тӑвакан преступниксене хирӗҫ кӗрешес ӗҫе вӑйлатасси ҫинчен следстви оргӑнӗсене кӑтарту панӑ. (ТАСС)

Венгри правительстви отставкӑна тухнӑ

БУДАПЕШТ, апрелӗн 3-мӗш. (ТАСС). Венгрири телеграф агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, паян ирхине Венгри ютҫӗршыв ӗҫӗсен министрӗ председатель пулса ертсе пынипе Венгрири министрсен совечӗн ларӑвӗ пулнӑ. Ларура правительство коллективлӑ йӗркепе отставкӑна тухасси ҫинчен решени йышӑннӑ. Отставка ҫинчен йышӑннӑ решенине регента — Хортине панӑ.

Студентсен наукӑпа тӗпчев ӗҫӗсем

Партипе правительство тӑрӑшнипе аслӑ шкулсене ӑнӑҫлӑ ӗҫлеме условисем туса панӑ. Ҫавӑнпа халӑх аслӑ шкултан пултаруллӑ учительсем кӗтет. Халӑх вӗсенчен ҫавна кӗтнине пирӗн студентсен манмалла мар. Вӗсен марксизм-ленинизм теорине пӗлнипе хӗҫпӑшалланмалла тата хӑйсен специальноҫӗн теорийӗпе практикине тӗплӗн вӗренсе ҫитмелле.

Анчах иртнӗ вӑхӑтра Чӑвашсен Педагогика Институтӗнче теорипе практика пит те уйӑрӑлса тӑратчӗҫ. Ҫавӑнпа та институтран вӗренсе тухакансем шкулсенче тата колхозсенче ҫӑмӑл ыйтусене те кирлӗ пек татса параймастчӗҫ. Ҫак ҫитменлӗхсем студентсем аслӑ шкулта вӗреннӗ чухне ҫителӗксӗр хатӗрленнинчен килнӗ.

Ҫав пысӑк ҫитменлӗхе пӗтерес тӗлӗшпе юлашки вӑхӑтра чылаях ӗҫсем тунӑ. Студентсем хӑйсем тӗллӗн ытларах вӗренеҫҫӗ, лабораторисенче ытларах ӗҫлеҫҫӗ.

Тата пирӗн институтри малта пыракан студентсем наукӑпа тӗпчев ӗҫӗсене те туса пыма тытӑнчӗҫ. Ҫапла, Каховский, Николаева, Лучкова тата Крынецкая юлташсем пурнӑҫра кирлӗ ыйтусем тӑрӑх лабораторире тӗпчесе, сӑнавсем туса научнӑй статьясем ҫырса пачӗҫ. Вӑл статьясем институтӑн сборникӗнче пичетленсе тухаҫҫӗ. Асӑннӑ студентсем — отличниксем.

Каховскипе Николаева юлташсем кӗркунне тӑкӑннӑ йывӑҫ ҫулҫисем выльӑхсене ҫитерме мӗнчухлӗ юрӑхлине тӗпчерӗҫ. Вӗсем палӑртнӑ тӑрӑх, кӗркунне йывӑҫсем ҫинчен тӑкӑннӑ ҫулҫӑсенче тутӑ тытакан япаласем тӑкӑнман ҫулҫӑсенче пурринчен сахал мар. Ҫуллахи ҫулҫӑпа танлаштарсан—ытларах та. Йывӑҫ ҫулҫисенчен силос тусассӑн, вӑл клевер утипе танлашма пултарать.

Каховскипе Николаева юлташсем хӑйсем пуҫарнӑ ӗҫе малашне те туса пыма шутлаҫҫӗ.

Ҫавӑн пекех Лучковӑпа Крынецкая студенткӑсем бактерисене тӗпчесе интереслӗ статья ҫырса пачӗҫ. Вӗсем ку ӗҫе пединститут ҫурчӗпе студентсен общежитинче туса ирттернӗ.

Ҫавнашкал ӗҫсене, тӑрӑшсассӑн, ытти студентсем те тума пултараҫҫӗ. Ку ӗҫсем пулас учительсене практикӑллӑ хаклӑ хӑнӑхусем параҫҫӗ.

З. МИЛОВИДОВ.

Пахча-ҫимӗҫсемпе суту-илӳ тумаҫҫӗ

Хуларан вунсакӑр километрта, Атӑлӑн сулахай енче, Шупашкар хула Совечӗн совхозӗ вырнаҫнӑ. Совхозӑн 50 гектар ытларах ҫӗр пур, кӑҫал вӑл ҫӗр лаптӑкӗ ҫинче пахча-ҫимӗҫсем нумай лартса тума пӑхнӑ. Халӗ парниксенче хӗрӳллӗ ӗҫ пырать. Парниксенче иртерех акнӑ ҫимӗҫсем лайӑх ӳсеҫҫӗ. 130 тӑваткӑл метрлӑ ҫӗр лаптӑкӗ ҫинче симӗс сухан ешӗрет. Унпа юнашарах 190 тӑваткӑл метрлӑ лаптӑк ҫинче хӑяр чечеке ларнӑ, унтан инҫех те мар 70 пин тӗп ир пулакан помидор калчи тата 148 пин тӗп тӗрлӗрен чечек ӳсет. Апрелӗн 3-мӗшӗнче 11 рама ҫине редис акнӑ.

Паллах, ҫак ҫимӗҫсене пӗтӗмпех Шупашкар ӗҫҫыннисем валли пӑхса ӳстереҫҫӗ. Кашни рабочи хӑй ӗҫлекен участок ҫинче ытларах ҫимӗҫ туса илессишӗн тӑрӑшать. Ҫӗрне кӑпкалатсах тӑрать, вӑхӑтра шӑварать, минераллӑ удобрени хывать тата ыт. те.

Совхоз парниксене акнӑ ҫимӗҫсенчен хӑшпӗрине сутма та тытӑннӑ. Шупашкарти магазинсемпе столовӑйсене 15 центнер ытла симӗс сухан сутнӑ, халӗ каллех 150 килограмм сутма хатӗрленӗ. Май уявӗ тӗлне хӑярсем те ӳссе ҫитеҫҫӗ. Анчах Чебторг парниксенче ӳстернӗ ҫимӗҫсемпе суту-илӳ тӑвасшӑн мар. Ҫавна май, юлашки 150 килограмм симӗс сухана та илме шутламаҫҫӗ.

Чебторгӑн парниксенче ӳстернӗ пахча-ҫимӗҫсемпе суту-илӳ тӑвассине халех организацилесе ямалла. Кӳрсе килнӗ ҫимӗҫсене лайӑх пӑхса усрас пулать. Ҫавӑнпа пӗрлех хакӗ ҫинчен тӗплӗнтерех шухӑшласа пӑхни те чӑрмантармӗ.

А. ГРИГОРЬЕВ.

„Илемлӗ литература“ альманахӑн 4-мӗш кӗнеки

Ҫак кунсенче «Илемлӗ литература» альманахӑн 4-мӗш кӗнеки пичетленсе тухрӗ.

Альманах Ухсай Яккӑвӗн сӑвӑласа ҫырнӑ «Тутимӗр» ятлӑ историллӗ трагедийӗпе уҫӑлать.

Проза пайӗнче Ф. Уярӑн «Инҫет-Хӗвелтухӑҫ калавӗсем», Иван Мучин кулӑшла новеллисем тата Е. Эллиевӑн икӗ калавӗ пичетленнӗ.

Ытти чӗлхесенчен куҫарнисенчен альманахра Америка писателӗ О. Генри ҫырнӑ новеллӑсем, А. П. Чеховӑн икӗ калавӗ тата киргиз халӑх юрӑҫин Сатылганов Токтогул сӑввисем пур.

Поэзи пайӗнче С. В. Эльгер, В. Алагер, Ив. Рани, В. Юманка, М. Ястран сӑввисем пичетленсе тухнӑ.

Фольклор пайӗнче И. С. Тукташӑн «Чӑваш фольклорӗпе историйӗ ҫинчен» ятлӑ статьи тата Кашкӑр Микулайӗн чӑвашсен ӗлӗкхи туй йӗркисемпе туй юррисем ҫинчен ҫырнӑ этнографиллӗ материалӗсем пичетленнӗ.

Альманахӑн 5-мӗш кӗнеки май уйӑхӗн пуҫламӗшӗнче тухмалла.

Комсомолецсен гимнастикӑллӑ ӑмӑртӑвӗ умӗн

ЕТӖРНЕ. Педучилищӗри физкультура отделенинче вӗренекен студентсем комсомолӑн колхозсенчи пуҫламӗш организацийӗсене гимнастикӑллӑ ӑмӑртусене ирттерме пулӑшма тытӑнчӗҫ. Вӗсем колхоз ҫамрӑкӗсене физкультура упражненийӗсене вӗренес ҫӗрте пысӑк пулӑшу параҫҫӗ.

Комсомолӑн Чупайри пуҫламӗш организацинче педучилищӗри студент Афонькин юлташ пулӑшнипе занятисене йӗркеллӗ ирттереҫҫӗ. Вӑл комсомолецсене упражненисене малтан хӑй туса кӑтартать. Ку организацинче ӑмӑртӑва 20 ҫын хутшӑнать.

Педучилищӗри физкультурниксем ытти организацисенче те практикӑллӑ кӑтартусем парса пулӑшаҫҫӗ.

И. ТИМОНИН.

* * *

ШАМАРША. Васанти туллимар вӑтам шкулта гимнастикӑллӑ ӑмӑртусене лайӑх хатӗрленеҫҫӗ. Тренировкӑсем ирттерме уйрӑм пӳлӗм пур. Унта тренировкӑсене ҫирӗп расписани тӑрӑх ирттереҫҫӗ.

М. АЛЕКСЕЕВ.

* * *

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Районри комсомол организацийӗсенче гимнастикӑллӑ ӑмӑртӑва хатӗрленесси ҫителӗксӗр пырать. Районри физкультура инструкторӗ каланӑ тӑрӑх, Именкассинчи вӑтам шкулта 12, Красноармейскинчи вӑтам шкулта 3 группа организациленӗ. Ҫав группӑсем тренировкӑсене йӗркеллӗ ирттереҫҫӗ.

Шкулсенче гимнастика ӑмӑртӑвӗсене лайӑх хатӗрленеҫҫӗ пулин те, район центрӗнчи организацисем тивӗҫлипе ӗҫлеме тытӑнман. ВЛКСМ райкомӗнче: райцентрта гимнастикӑллӑ ӑмӑртусем ирттерме задани ҫук, тесе лараҫҫӗ.

Колхозсенчи пуҫламӗш организацисем те ӑмӑртӑва начар хатӗрленеҫҫӗ. Хӑшпӗр колхозсенче тренировкӑсем ирттерме халӗ те тытӑнман. Кушар ялсоветӗнчи комсомолецсем уйрӑмах ҫителӗксӗр ӗҫлеҫҫӗ.

П. МАЙОРОВ.

Завод 155 ҫул тултарать

Хусанти В. И. Ленин ячӗпе тӑракан завод кӑҫал 155 ҫул тултарать. Ҫак завод вӑл Тутар республикинчи ватӑ предприятисенчен пӗри шутланать. Ӑна Екатерина II патша хушнипе 1786 ҫулта тума тытӑннӑ, 1788 ҫулти ҫуркунне вара завод ӗҫе кӗнӗ.

Заводра «казеннӑй» ҫынсем—крепостнойсем тата салтаксем ӗҫленӗ. Рабочисем ӗҫленӗ кунсемшӗн 3-шер пус, праҫник кунӗсемшӗн 5-шер пус ӗҫукҫи илсе тӑнӑ.

Каярах вара завод ҫумӗнче чиркӳ, унпа юнашарах жандармски гауптвахта туса лартнӑ. Рабочисем кунне 3-шер пус ассигнаципе илнӗ вӑхӑтра заводри поп ҫулталӑкне кӗмӗлпе 294 тенкӗ тата ун ҫумне «столовӑй» укҫи 99 тенкӗ илсе тӑнӑ.

Ку завод яланах хӑйӗн революцилле традицийӗсемпе палӑрса тӑнӑ. Унӑн архивӗнче интереслӗ документсем сахал мар сыхланса юлнӑ. Тӗслӗхрен, мастерской заведующийӗсен секретлӑ донесенийӗсем, рабочисене «революционерсемпе пӗр шухӑшлӑ пулнӑшӑн» арестленисем ҫинчен жандарм отделенийӗ пӗлтернисем т. ыт. те.

Ленин ячӗпе тӑракан заводри рабочисем 1905 тата 1917 ҫулсенчи революцисене активлӑн хутшӑннӑ. 1918 ҫулта чехословаксем Хусана туртса илнӗ вӑхӑтра заводри рабочисем слесарь Роман Петров (ӑна кайран чехословаксем персе вӗлернӗ) ертсе пынипе восстани пуҫласа янӑ.

Совет влаҫӗ пулнӑранпа завод пысӑк ҫитӗнӳсем турӗ. Кунта партипе совет тата хуҫалӑх ӗҫӗнчи кадрсем сахал мар ӳссе ҫитӗннӗ.

Завод юбилейне Тутар республики 21 ҫул тултарнӑ кун—июнӗн 25-мӗшӗнче уявласа ирттерме палӑртнӑ. Юбилея хатӗрленессипе ӗҫлеме правительство комиссийӗ уйӑрнӑ.

(Хамӑр инфор.).

Тӗне хирӗҫле лекци

Шупашкар хулинчи Колхозниксен ҫуртӗнче апрелӗн 2-мӗшӗнче тӗне хирӗҫле лекци пулчӗ. «Империализмлӑ иккӗмӗш вӑрҫӑ тата тӗн» тема тӑрӑх Сютруков юлташ лекци вуласа пачӗ.

Лекци итлеме уйрӑмах хӗрарӑмсем нумай пынӑ.

М. Симанов.

Атӑл ҫинче

Ҫанталӑк ӑшӑ тӑнӑ май, Атӑл шывӗ хутшӑнма тытӑнчӗ. Юлашки талӑксем хушшинче Атӑл шывӗ 13 сантиметр хӑпарнӑ.

Ответлӑ редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

В соответствии с приказом Всесоюзного Комитета по делам физкультуры и спорта при СНК СССР от 27 февраля 1941 года № 59

добровольное спортивное общество „Восход“

СЛИВАЕТСЯ

с Всесоюзным физкультурным ордена Ленина обществом „Спартак“

Осуществление всей физкультурной работы в промысловой кооперации возлагается на организации общества „Спартак“.

Организациям, коллективам и лицам по вопросам физкультуры следует обращаться в Чувашский совет общества „Спартак“ (Чебоксары, Кадыкова, дом № 7, первый этаж. Телефон № 2—03).

ОРГБЮРО.

К сведению заочников

ЧУВАШСКОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА.

Получены и рассылаются почтой по заявкам заочников новые учебники и программы.

УЧЕБНИКИ:

ГРУЗДЕВА—Педагогика,
ГЛИНКА—Общая химия,
ПОЛЯКОВ—Курс дарвинизма ч. I,
КУРСАНОВ—Курс ботаники т. II,
Учебник немецкого языка.

ПРОГРАММЫ:

Учебный материал по психологии (на правах рукописи).
Методика истории.
Новая история.
Теория литературы (конспективный курс).
Курс диалектического и исторического материализма.
Математический анализ.

Заявки на нужные учебники и программы направляйте в адрес библиотеки З/О. Заочники, допущенные к сдаче госэкзаменов, могут иметь на руках 5 учебников, остальные—не более 2 (не считая программ).

Заочное отделение Чувашского Педагогического Института.

БИБЛИОГРАФИ

М. В. Фрунзе ҫинчен

И. В. Сталин тата К. Е. Ворошилов юлташсен Михаил Васильевич Фрунзе ҫинчен ҫырнӑ статьисене пӗр ҫӗре пухса, Чӑвашгиз «М. В. Фрунзе» ятлӑ брошюра[1] пичетлесе кӑларчӗ. Брошюрӑна ҫак статьясемпе сӑмахсене кӗртнӗ: 1) **И. В. Сталин** «Фрунзе юлташа асӑнса» (М. В. Фрунзе юлташа пытарнӑ чухне, 1925 ноябрӗн 4-мӗшӗнче, каланӑ сӑмах); 2) **К. Е. Ворошилов** «Хаклӑ Михаил Васильевич Фрунзе тусӑма асӑнса»; 3) **К. Е. Ворошилов** «М. В. Фрунзе — Хӗрлӗ Ҫарӑн тусӗ тата ҫулпуҫӗ»; 4) «М. В. Фрунзе автобиографийӗ» (ку кӗске биографине М. В. Фрунзе Украинӑпа Крым ҫарӗсен командующийӗ пулса ӗҫленӗ вӑхӑтра ҫырнӑ.

Ҫак ҫӳлте кӑтартнӑ материалсем тӑрӑх эпир М. В. Фрунзе пурнӑҫӗпе кӗскен паллашатпӑр, М. В. Фрунзе чи лайӑх коммунистсенчен пӗри, хӑй тӗллӗн ҫитӗнсе тухнӑ чи талантлӑ ҫынсенчен пӗри, восстани тунӑ пролетариатӑн ҫар начальникӗсенчен тата хӗҫпӑшаллӑ вӑйсен организаторӗсенчен пӗри пулнӑ революционерӑн ӗҫхӗлӗпе кӗскен паллашатпӑр.

М. В Фрунзе 1885 ҫулта ҫуралнӑ. Вӑл 1904 ҫултах большевиксен тӗрлӗ организацийӗсенче активлӑн хутшӑнса ӗҫлеме тытӑннӑ. Ҫак паллӑ революционер Иваново-Вознесенски рабочисем хушшинче политика тӗлӗшпе ӳссе ҫитӗнсе хӑйӗн шухӑшӗсене йӗркеленӗ, чи лайӑх руководительсемпе ҫулпуҫсенчен пӗри пулса тӑнӑ.

Патша правительстви ҫав хӗрӳллӗ большевика пӗрмаях хӗсӗрленӗ, тӗрмесене янӑ, ссылкӑра тытнӑ, вӗлермелле тунӑ. Кун ҫинчен М. В. Фрунзе хӑйӗн автобиографийӗнче ҫакӑн пек ҫырать:

«1940 ҫултан пуҫласа 1907 ҫулӑн пуҫламӗшӗччен мана темиҫе хут та арестленӗ. 1907 ҫулӑн пуҫламӗшӗнче Шуя хулинче арестлерӗҫ. РСДР (большевиксен) Партинче тӑнӑшӑн судпа айӑпласа 4 ҫуллӑха каторгӑна ямалла турӗҫ. Каторгӑра пурӑннӑ вӑхӑтра полицие хирӗҫ хӗҫпӑшалпа тӑнӑшӑн каллех суда пачӗҫ. Суд мана вӗлермелле приговор йышӑнчӗ. Пӗр айӑп та тупайман пирки, Тӗп ҫар сучӗ приговора пӑрахӑҫ туса, ҫӗнӗрен суд тума хушрӗ. Иккӗмӗш хут судра пултӑм, мана каллех вӗлермелли приговор йышӑнчӗҫ, кайран вара ҫав приговора каторгӑна ямалли приговорпа улӑштарчӗҫ. Ӗлӗкхи срок ҫумне тата 6 ҫул каторгӑна ямалли приговорпа улӑштарчӗҫ. Владимирски централнӑй, Николаевски централнӑй тата Александровски централнӑй (Ҫӗпӗрти) тӗрмесенче ларса ирттертӗм. Скидка тунине пула 1914 ҫулӑн вӗҫӗнче Иркутск губернинчи Верхоленски уезда поселенине тухрӑм. 1915 ҫулта ҫулла организаци тунӑшӑн мана каллех арестлерӗҫ. 1915 ҫулти август уйӑхӗнче тӗрмерен тарса Забайкалье облаҫӗнче В. Г. Василенко хушаматпа вӑрттӑн ӗҫлерӗм» (20 стр.).

К. Е. Ворошилов хӑйӗн асаилӗвӗсенче М. В. Фрунзе пурнӑҫӗнчи ҫав вӑхӑтсем ҫинчен ҫакӑн пек сӑмахсемпе каласа парать:

«Михаил Васильевич Фрунзе, пирӗн партин руководителӗсенчен пӗри тата Рабочисемпе Хресченсен Хӗрлӗ Ҫарӗн ҫулпуҫӗ пуличчен, пурнӑҫӑн йывӑр та тумхахлӑ ҫулне утса тухнӑ. Тӗрмесем, арестленӗ чухне тискеррӗн хӗненисем, патша сучӗ икӗ хутчен ӑна вӗлермелле туни, вилӗм кӗтсе нумай уйӑхсем хушши тӗрмере ларни, каторгӑпа ссылка, патша опричникӗсем кашни минутӑрах тытасран пытанса ют хушаматпа тарса, тӗрлӗ ҫӗре ҫитсе ҫӳренисем,—ҫаксем пурте этемлӗхе капитализм пусмӑрӗнчен хӑтармалли аслӑ ӗҫе хӑйӗн пӗтӗм пурнӑҫне ӑнлануллӑн панӑ большевик-ленинецӑн кӑмӑлӗпе вӑйне хуҫма пултарайман. Йӑлтах урӑхла, йывӑр пурнӑҫ ҫулӑмлӑ большевикӑн характерӗпе кӑмӑлне ҫирӗплетнӗ» (12 стр.).

Ҫакӑн пек пулнӑ М. В. Фрунзе пурнӑҫӗ революциччен. Революци вӑхӑтӗнче (1917 ҫ.) вӑл хӑйӗн пысӑк организаторла пултарулӑхне, иксӗлми талантне татах та сарса ярать.

Ку тӗлӗшпе унӑн кӗске автобиографийӗнче эпир тӗлӗнмелле фактсем тупатпӑр. Сӑмахран, Октябрьти революци вӑхӑтӗнче М. В. Фрунзе, Шуйско-Ивановски районӑн хӗҫпӑшаллӑ вӑйӗсен пуҫне тӑрса, октябрӗн 30-мӗшӗнче рабочисемпе салтаксен икӗ пин ҫынтан тӑракан отрядне Мускава илсе пынӑ. Вӑл вара ҫав отряда ертсе пырса, унпа Октябрьти ҫапӑҫусене тӳрремӗнех хутшӑннӑ.

Революци хыҫҫӑнхи вӑхӑтра, граждӑн вӑрҫи тапхӑрӗнче, М. В. Фрунзе Хӗрлӗ Ҫар пуҫӗнче тӑрса ӗҫлет, шурӑ генералсен войскисене ҫапа-ҫапа ҫӗмӗрет. Ҫак кӗрешӳре вӑл хӑйӗн калама ҫук пысӑк хастарлӑхне кӑтартать. Ҫар ӗҫне вӑл граждӑн вӑрҫи пӗтсен те ӑнаҫлӑн туса пырать. Юлашки вӑхӑтра (1925 ҫулти январьтен тытӑнса) М. В. Фрунзе ҫарпа тинӗс ӗҫӗсен халӑх комиссарӗ пулса ӗҫлет.

М. В. Фрунзе 1925 ҫулти октябрӗн 31-мӗшӗнче чӗре параличӗпе вилнӗ.

М. В. Фрунзе вилтӑприйӗ ҫинче Сталин юлташ парти ячӗпе ҫакӑн пек сӑмахсем каланӑ:

«Фрунзе юлташ вилнипе эпир пирӗн вӑхӑтри чи таса, чи тӳрӗ, чи шиксӗр революционерсенчен пӗрине ҫухатрӑмӑр. Парти Фрунзе юлташ вилнипе хӑйӗн чи тӳрӗ, чи дисциплинӑллӑ руководителӗсенчен пӗрине ҫухатрӗ. Совет влаҫӗ Фрунзе юлташ вилнипе пирӗн ҫӗршывӑн тата пирӗн государствӑн чи хӑюллӑ тата чи аслӑ строителӗсенчен пӗрине ҫухатрӗ. Пирӗн ҫар Фрунзе юлташ вилнипе хӑйӗн чи юратнӑ, чи хисеплӗ руководителӗсенчен тата ӑна тӑваканӗсенчен пӗрине ҫухатрӗ. Акӑ мӗншӗн ӗнтӗ пирӗн парти Фрунзе юлташ вилнӗшӗн ҫавтери хытӑ хурланать» (3 стр.).

А-в.

---

[1] И. В. Сталин тата К. Е. Ворошилов «М. В. Фрунзе», 23 стр. Тираж 3000 экз. Хакӗ 25 пус.

НАРКОМСОБЕС ЧУВАШСКОЙ АССР

ДОВОДИТ ДО СВЕДЕНИЯ,

что врачебно-трудовая экспертная комиссия (ВТЭК) при Чебоксарской поликлинике с 1 апреля 1941 года будет работать в неделю два раза по понедельникам и пятницам с 6 часов вечера.

Республиканская ВТЭК производит обслуживание рабочих и служащих по установлению групп инвалидности впервые и повторных переосвидетельствований лиц, которым инвалидность установлена на сроки, а также проверку и уточнение группы инвалидности, установленной районными ВТЭК в случаях опротестования решения последних.

ПРИМЕЧАНИЯ:

1) Первичное освидетельствование рабочих и служащих в республиканской ВТЭК производится исключительно по направлениям следующих рай(гор)собесов: Ишлейского, Сундырского, Чебоксарского райсобесов и Чебоксарского горсобеса.

2) Направление на ВТЭК рай(гор)собесами производится лишь при наличии требуемого для назначения пенсии трудового стажа по найму (см. сборник Усикова).

3) Лица, не имеющие прав на пенсию, направлению на ВТЭК не подлежат, кроме тех, которым прохождение ВТЭК необходимо в связи с трудоустройством на работу.

4) Направление на переосвидетельствование в республиканскую ВТЭК в конфликтном порядке производится соответствующими рай(гор)собесами, где имеются ВТЭК.

НАРКОМСОБЕС ЧАССР.

РЕДАКЦИ АДРЕСӖ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. **ТЕЛЕФОНСЕМ:** редакторӑн—0—67, редактор заместителӗн—3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, экономика пайӗн — 0—88, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн—2—30, «Ӗҫхӗрарӑмӗ» журналӑн—3—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн—0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 2645. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашский АССР. Заказ № 227. ф. 6.58×84 п. л.